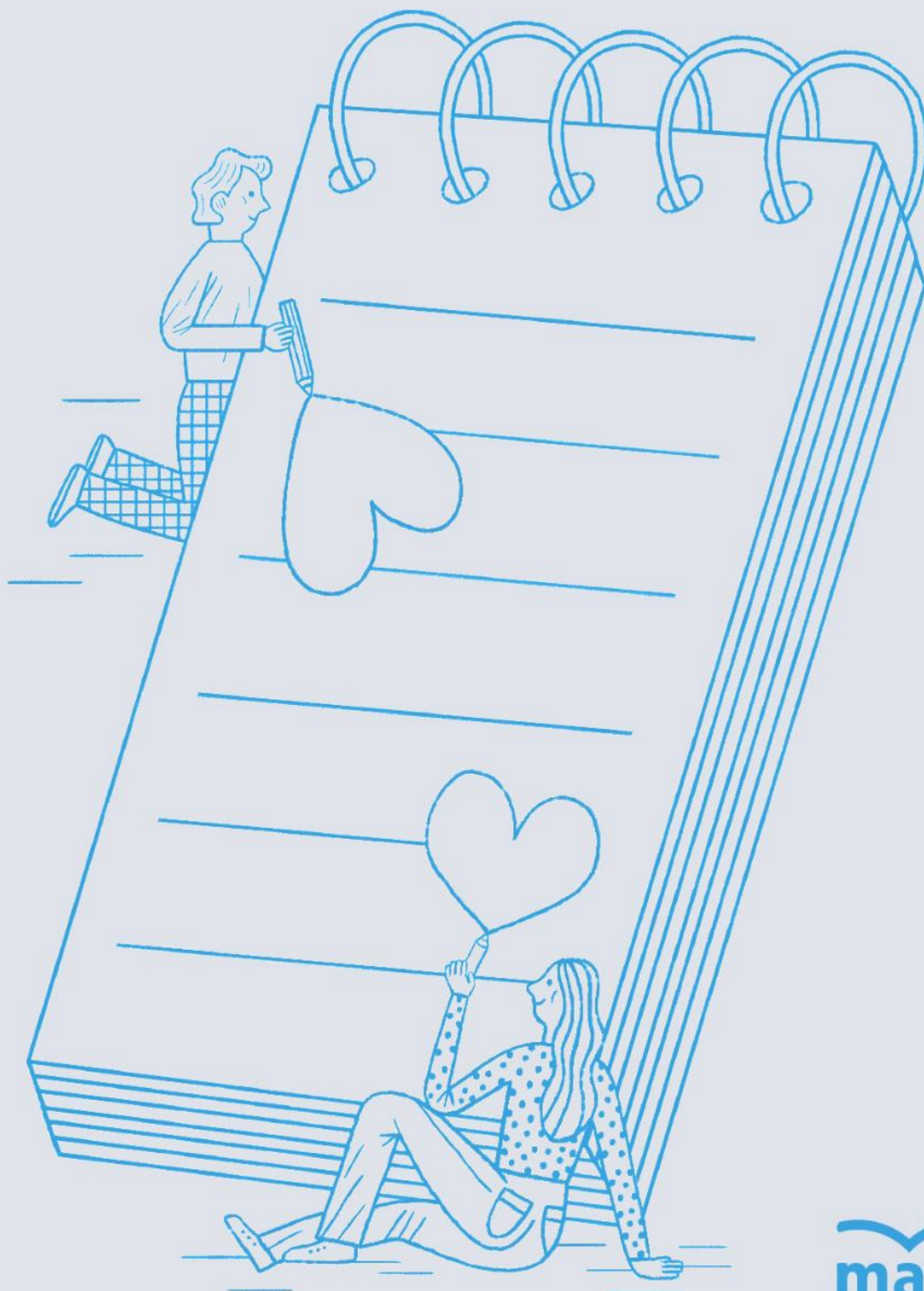
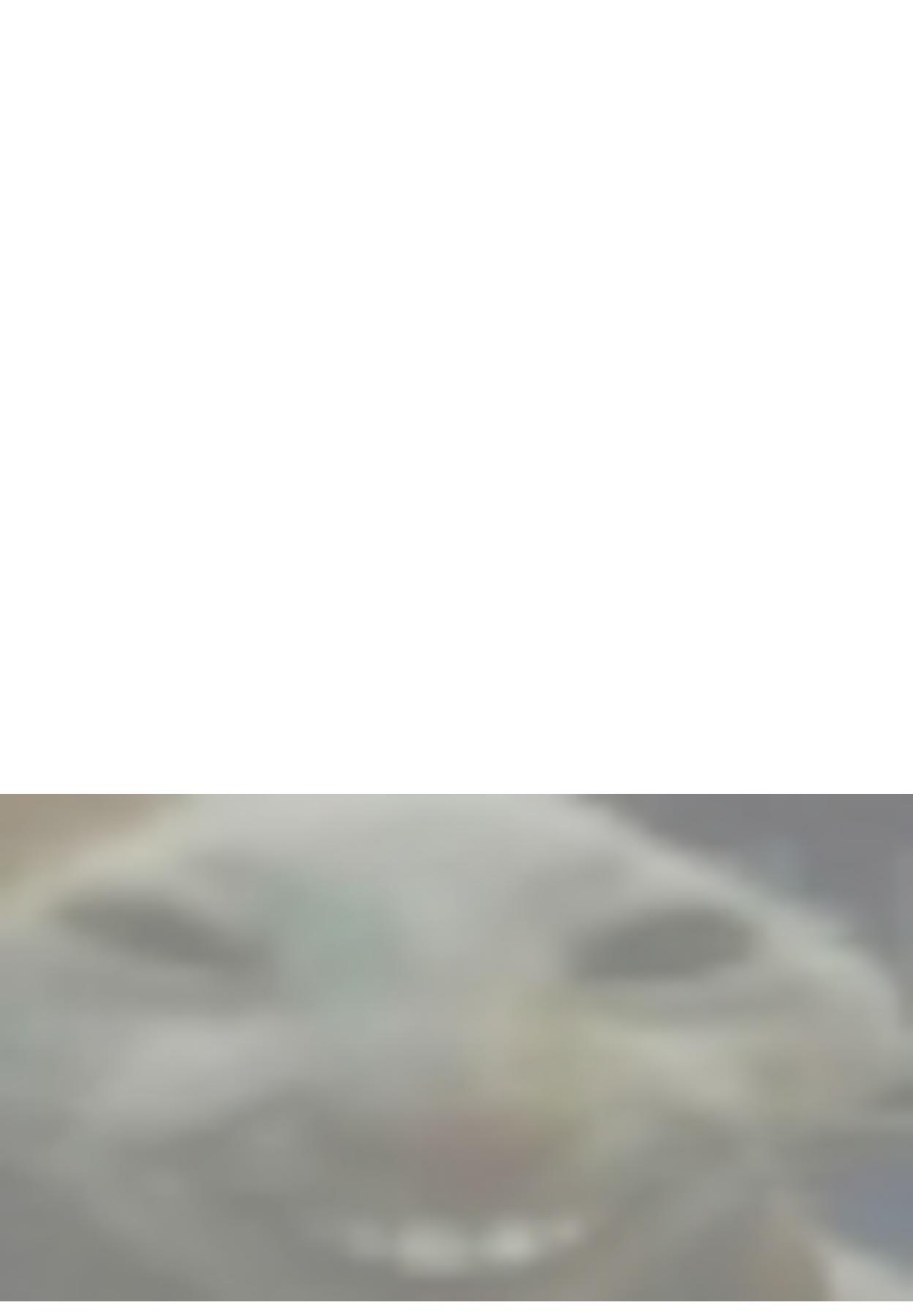

Język polski 7

Zeszyt ćwiczeń

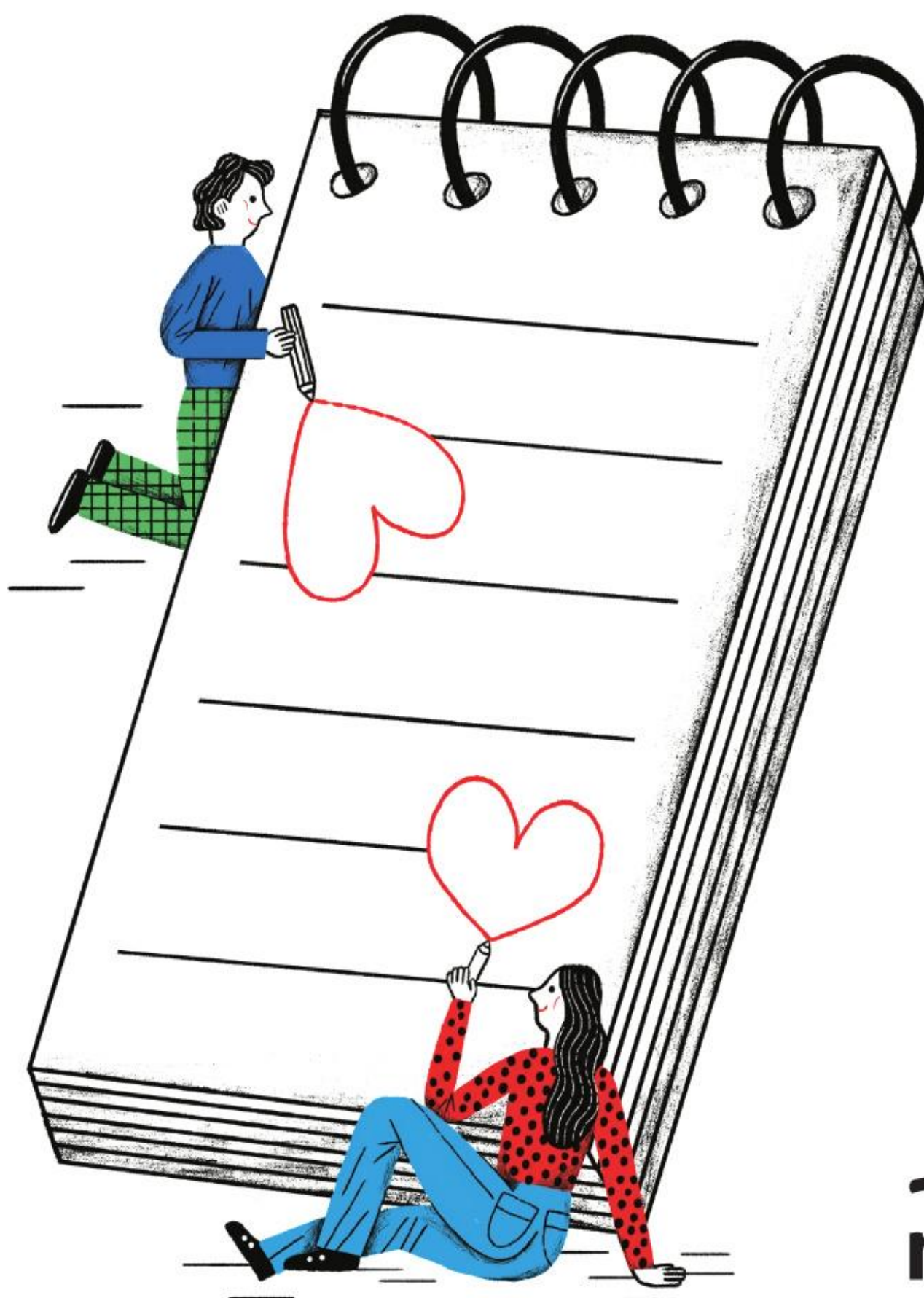

Piotr Zbróg

7

Język polski

Zeszyt ćwiczeń dla klasy siódmej
szkoły podstawowej

mac
EDUKACJA

Redaktor serii
Wojciech Sygut

Redaktor prowadzący
Piotr Lenartowicz

Konsultacja merytoryczno-dydaktyczna
Beata Ludwin, Monika Łodej

Redakcja merytoryczna
Martyna Ciechońska, Beata Ludwin, Monika Łodej

Redakcja językowa i korekta
Paulina Zaborek

Redakcja techniczna
Paweł Kowalski

Skład i łamanie
Oficyna Wydawnicza Pegaz / Rafał Kulig

Bibliografia
Praktyczny słownik poprawnej polszczyzny. Nie tylko dla młodzieży, pod red. A. Markowskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 1995.

Ilustracje
Agnieszka Staniec (s. 60), Marcin Kot (s. 28, 65, 97).

Zdjęcia
Shutterstock: s. 6 (wqs) Nikolaeva, (wężyki – wzór) Alvaro Cabrera Jimenez, (męski profil) jakkapan, (grzanka) Aleksangel, (zebra) Kantri; s. 51 (mecz koszykówki, mecz siatkówki) Sergey Novikov, (mecz piłki nożnej) Fotokostic.

Redakcja artystyczna
Magdalena Sarnot-Wrzecionowska, Marcin Kot

Projekt i koncepcja artystyczna
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczor

Koordinacja prac graficznych
Magdalena Sarnot-Wrzecionowska

Projekt okładki
Futu Creative / Kay Humelt i Rafał Kwiczor

Ilustracja na okładce i stronie tytułowej
Acapulco Studio / Agata Dudek i Małgorzata Nowak-Żurek

Fotoedycja
Grzegorz Wrzecionowski

Przygoda z czytaniem i pisanem. Zapraszamy na słówko. Wydanie zmienione

Wydawca oświadcza, że dołożył wszelkich starań, aby dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich. Osoby, których nie udało nam się ustalić, prosimy o kontakt z wydawnictwem.

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Przestrzegaj praw, jakie im przysługują. Udostępniając książkę lub jej fragmenty, rób to wyłącznie w zakresie dozwolonego użytku, który określają przepisy prawa. Zawartość książki możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

© Grupa MAC S.A., Kielce 2020
Etap edukacyjny: II
Typ szkoły: szkoła podstawowa

ISBN 978-83-8108-666-0

Grupa MAC S.A.
25-561 Kielce, ul. Witosa 76
tel. 41 366 55 55, faks: 41 366 33 02
e-mail: kontakt@mac.pl; www.mac.pl

Spis treści

1. Fonetyka

- 1.1 Mówimy po polsku samogłoskami i spółgłoskami (głoska, litera, samogłoska, spółgłoska) — 4
- 1.2 Akcent wyrazowy i zdaniowy — 6
- 1.3 Upodobnienia pod względem dźwięczności wsteczne i postępowe — 9
- 1.4 Błędy w wymowie, uproszczenia — 11
- 1.5 Sprawdź swoje umiejętności — 13

2. Części mowy

- 2.1 Imiesłów przymiotnikowy czynny i bierny — 15
- 2.2 Imiesłów przysłówkowy współczesny i uprzedni — 17
- 2.3 Sprawdź swoje umiejętności — 19

3. Słowotwórstwo

- 3.1 Wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant — 20
- 3.2 Rdzeń, rodzina wyrazów, wyrazy pokrewne — 23
- 3.3 Kategorie słowotwórcze — 25
- 3.4 Wyrazy złożone — 28
- 3.5 Skrótowce — 31
- 3.6 Sprawdź swoje umiejętności — 33

4. Słownictwo i frazeologia

- 4.1 Gwara środowiskowa — 35
- 4.2 Wyrazy o znaczeniu ogólnym i szczegółowym — 38
- 4.3 Związki frazeologiczne — 40
- 4.4 Sprawdź swoje umiejętności — 43

5. Ortografia i interpunkcja

- 5.1 Norma językowa, błąd językowy — 47
- 5.2 Zasady polskiej ortografii — 53
- 5.3 Pisownia wyrazów z *q* i *ę* — 55
- 5.4 Pisownia wyrazów z upodobnieniami — 58
- 5.5 Pisownia części mowy z partykułą *nie* — 60

- 5.6 Pisownia imiesłów z partykułą *nie* — 66
- 5.7 Pisownia formantów w wyrazach pochodnych — 69
- 5.8 Znaki interpunkcyjne – przecinek — 72
- 5.9 Znaki interpunkcyjne – cudzysłów — 74
- 5.10 Pisownia skrótów i skrótowców — 76
- 5.11 Sprawdź swoje umiejętności — 79

6. Formy wypowiedzi

- 6.1 Opowiadanie z dialogami — 82
- 6.2 Opowiadanie z elementami opisu przeżyć wewnętrznych — 85
- 6.3 Rozprawka — 87
- 6.4 List motywacyjny — 94
- 6.5 Sprawdź swoje umiejętności — 98

1.1 Mówimy po polsku samogłoskami i spółgłoskami (głoska, litera, samogłoska, spółgłoska)

Podane wyrazy podziel na głoski i litery.

Wzór: grzech – głoski: g-rz-e-ch; litery: g-r-z-e-c-h.

malarze – głoski _____ – litery _____

okrasić – głoski _____ – litery _____

kolejka – głoski _____ – litery _____

krzewy – głoski _____ – litery _____

kabanos – głoski _____ – litery _____

Podane wyrazy wpisz do odpowiedniego miejsca w tabeli, zgodnie z opisem.

kapuściany	koło	dzwoneczek	kąpać [wym. kompać]
matematyka	ojciec	ząb [wym. zomp]	deszcz rzeczka
klasówka	trawnik	czyścić	niebieski gąbka [wym. gombka]

Liczba głosek równa liczbie liter	Liczba głosek większa od liczby liter	Liczba głosek mniejsza od liczby liter

Własne przykłady	Własne przykłady	Własne przykłady

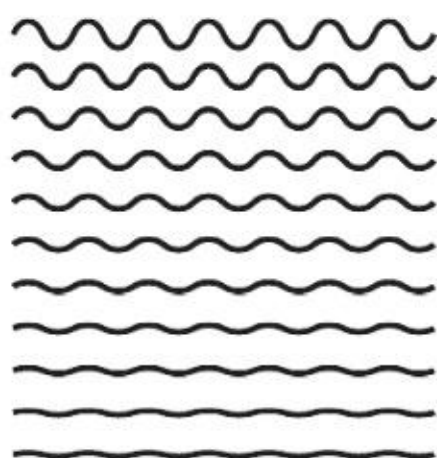

Podziel wyrazy na głoski. Określ cechy każdej z nich (samogłoska, spółgłoska, ustna, nosowa, twarda, miękka, dźwięczna, bezdźwięczna).

wąsik – _____

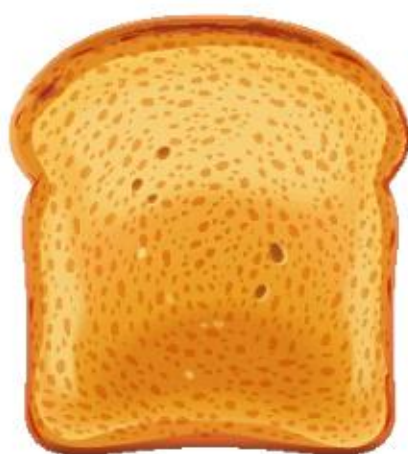
węzyk – _____

męski – _____

grzanka – _____

zebra – _____

1.2 Akcent wyrazowy i zdaniowy

- Uzupełnij słownikową definicję akcentu brakującymi wyrazami i przykładami. Niektóre przykłady znajdują się w ramce.

siedemset, **osiemset**, **dziewięćset**; gram**at**yka, pol**it**yka, mat**em**atyka, **l**ogika,
abyśmy, **że**byśmy, **b**odajże, **m**aksimum, **m**inimum, **o**pera, **t**echnikum, uni**w**ersytet,
tournée [turn**e**], jury [żir**i**], eks**k**ról, wice**s**zef

Akcent to mocniejsze wymówienie jednej _____ (inaczej zgłoski) w wyrazie (akcent wyrazowy) albo określonego wyrazu w zdaniu (akcent _____).

W języku polskim najczęściej akcentuje się sylabę przedostatnią, czyli _____ od końca (np. dom**ow**y, _____, _____). W wymowie starannej akcent pada na trzecią sylabę od końca:

- w wyrazach obcych zakończonych na *-ika* lub _____ (np. **f**izyka, _____, _____, _____) oraz w ich formach równych pod względem liczby sylab mianownikowi liczby pojedynczej (np. M. gram**a**tyka, D. _____, C. _____);
C. lm. _____, ale: D. lm. gram**a**tyk, N., lm. gramaty**kami**);
- w formach 1., 2. os. 1. mn. czasu przeszłego (**g**raliśmy, _____, _____);
- w formach 1., 2., 3. os. 1. poj. oraz 3. os. 1. mn. trybu przypuszczającego (**g**rałbym, **g**rałabyś, **g**rałaby, **g**raliby, **p**rałbym, _____, _____, _____);
- w liczebnikach typu: **c**zter**y**sta, _____, _____, _____;
- w spójnikach i partykułach typu: **a**byście, **że**byśmy, **n**iechajże, _____, _____, _____;

- w mianowniku niektórych wyrazów obcego pochodzenia (np. *rzeczpospolita*, *prezydent*, również: *rzeczpospolita*, *prezydent*; _____, _____, _____).

Na czwartą sylabę od końca akcent pada w formach 1. i 2. os. l. mn. trybu przypuszczającego (np. *pisalibyśmy*, *pisalibyśmy*, _____, _____).

Akcent na ostatnią sylabę pada zwykle w nazwach własnych pochodzenia francuskiego, np. *Rodin* (rodę), i wyrazach o oryginalnej pisowni zapożyczonych z tego języka, np. *attache* (atasze), _____,

_____. Na ostatnią sylabę w wyrazie pada też akcent staranny w rzeczownikach rozpoczynających się od przedrostków:

arcy-, *eks-*, *wice-* (np. *arcyłotr*, _____, _____).

- Podkreśl w zdaniu ten wyraz, który zaakcentujesz mocniej, aby odpowiedzieć na podane pytania.

<i>Kiedy?</i>	Przedwczoraj na ulicy Niskiej zderzyły się nagle dwa samochody.
<i>Gdzie?</i>	Przedwczoraj na ulicy Niskiej zderzyły się nagle dwa samochody.
<i>Co się stało?</i>	Przedwczoraj na ulicy Niskiej zderzyły się nagle dwa samochody.
<i>Jak?</i>	Przedwczoraj na ulicy Niskiej zderzyły się nagle dwa samochody.
<i>Ile samochodów?</i>	Przedwczoraj na ulicy Niskiej zderzyły się nagle dwa samochody.

Odczytaj każde ze zdań z odpowiednią intonacją.

● Podane wyrazy wpisz do właściwej części tabelki.

przejrzelibyśmy	czterysta	pięćset	dwieście
motorek	kolejowy	technika	huśtaliście
opera	arcyleń	wicekról	kupiłaby
jeździłyście	podeszłybyśmy	arytmetyka	osiemset
paczuszka	miałabym	bodajbyś	telefonować

Akcent na drugiej sylabie od końca	
Akcent na trzeciej sylabie od końca	
Akcent na czwartej sylabie od końca	
Akcent na ostatniej sylabie od końca	

1.3 Upodobnienia pod względem dźwięczności wsteczne i postępowe

- Rozpoznaj i opisz typ upodobnienia zachodzący podczas wymowy w poniższych wyrazach. Wskaż miejsce upodobnienia i zaznacz strzałką jego kierunek.

Wzór: kawka – wymowa [ka[←]fkɑ]: **w** pod wpływem **k** stało się bezdźwięczne: upodobnienie wsteczne, ubezdźwięcznienie.

kładka – _____

potrzeba – _____

łapze – _____

ohydztwo – _____

podszyc – _____

twardy – _____

- Opisz upodobnienia zachodzące na granicy wyrazów.
Wzór: wąż pyton [wąż pyton] – **ż** pod wpływem **p** wymawia się jako **sz**:
ubezdźwięcznienie międzywyrazowe wsteczne.

grad kul – _____

zanieś no – _____

kot domowy – _____

brak Bogdana – _____

masz gofra – _____

- W podanych zdaniach znajdź wyrazy z upodobnieniami pod względem dźwięczności wewnątrz wyrazów i na ich granicy. Wypisz je i określ ich typ.

Na wóz kładli marchewki oraz pietruszki, a także trzy worki kapusty.

Koła zaskrzypiały, ale trzask budki woźnicy opóźnił wyjazd.

1.4 Błędy w wymowie, uproszczenia

- Zapisz poprawnie wyrazy z nawiasów. Te błędne formy powstały w znacznym stopniu pod wpływem niepoprawnej wymowy.

[areoplan] _____

[badmington, badbignton] _____

[firnamet, firmanent] _____

[okranzać] _____

[pełnioletniość, pełnioletność] _____

[permanentny] _____

[remament, renament] _____

[steropian] _____

[upadabniać] _____

[wziąć] _____

[włanczać, przełanczać] _____

- Powiedz, na czym polegają błędy w wymowie w poniższych wyrazach.

idą, stoją, piją, grają [wym. idom, stojom, pijom, grajom]

środek, środa, śruba [wym. sirodek, siroda, siruba]

kelner, nogę, podłogę [wym. kielner, nogie, podłogie]

trzymać, trzysta, drzemka [wym. czymać, czysta, dżemka]

- Napisz, na czym polega uproszczona wymowa poniższych wyrazów.

trzeba [trzea]

porządny [porzonny]

koalicja [kalicja]

sytuacja [sytaacja]

zmyślny [zmyśny]

wymyśl [wymyś]

warszawski [warszaski]

ziarnko [ziarko]

drzewo [dżewo]

siąć [siaś]

pierwszorzędny [pierszorzenny]

Sprawdź w słowniku poprawnej polszczyzny, które uproszczenia są dopuszczalne, a które z nich to błędy językowe.

- Sprawdź, czy mówisz poprawnie. Przeczytaj poprawne warianty wymowy wybranych nazw obcych.

Nazwa	Błędna wymowa	Poprawna wymowa
maggi (włoska przyprawa)	[magi]	[madzi]
sushi (japońskie danie)	[suszi]	[suśi]
tortilla (hiszpańska potrawa)	[tortilla]	[tortija]
jalapeño (papryka)	[dżalapeno / jalapeno]	[halapeño]
mojito (rodzaj napoju)	[modżajto]	[mohito]
latte macchiato (rodzaj kawy)	[late maciato / late macziato]	[late makjato]
espresso (rodzaj kawy)	[ekspresso]	[espreso]

Porozmawiajcie o tym, w jakim stopniu często stosowana błędna wymowa może wpłynąć na utrwalenie niepoprawnej formy wyrazów wśród użytkowników polszczyzny.

- Przeczytaj regułę ortograficzną.

Po dodaniu przyrostka -stwo do tematów kończących się spółgłoskami g, z, sz, ż lub zbitką szcz w dawnej polszczyźnie doszło do uproszczenia powstałej grupy spółgłoskowej:
niedołęga – niedołęstwo (powinno być *niedołężstwo*)
ubogi – ubóstwo (powinno być *ubóżeństwo*)

Połącz wyrazy podstawowe z pochodnymi i wskaż miejsce uproszczenia.

towarzysz	ciemieżyć	cudzołożyć	grabież
książę	mąż	zwyciężyć	proboszcz
księstwo	męstwo	zwycięstwo	probostwo
towarzystwo	grabiestwo	cudzołóstwo	ciemieństwo

Przepisz powyższe wyrazy w kolejności alfabetycznej.

1.5 Sprawdź swoje umiejętności

- Podkreśl litery oznaczające spółgłoski, które w poniższych wyrazach są wymawiane dźwięcznie.

gra	dopadać	być	kolarz	torebka
-----	---------	-----	--------	---------

- Napisz po dwa wyrazy:

- rozpoczynające się głosem dźwięczną: _____
- rozpoczynające się głosem bezdźwięczną: _____

- Podaj przykłady dwóch wyrazów, w których głoski oznaczone literami *q* i *ℓ* nie są wymawiane jako głoski *q* i *ℓ*.

- Określ typ upodobnienia w wymowie podanych wyrazów.

parówka – _____

przynieść – _____

poród – _____

choćby – _____

malarz pokojowy – _____

obrys domu – _____

- Podaj przykład wyrazu:

- z ubezdźwięcznieniem wewnątrzwyrazowym:

- z ubezdźwięcznieniem międzywyrazowym:

- z udźwięcznieniem międzywyrazowym:

- z ubezdźwięcznieniem w wygłosie:

- Podkreśl sylabę akcentowaną w wymowie bardzo starannej.

fizyka	malowałyście	osiemset	zjadłabym
siedemset	zdarlibyśmy	napiałaby się	

- Napisz w nawiasach, jak wymawiane są poniższe wyrazy z uproszczeniami. Podkreśl dopuszczalne uproszczenia.

myśl [_____]

krakowski [_____]

pierwszy [_____]

warszawski [_____]

drzemka [_____]

trzeba [_____]

- Podaj przykład czasownika akcentowanego na:

- drugiej sylabie od końca: _____
- trzeciej sylabie od końca: _____
- czwartej sylabie od końca: _____

● Odmień przez przypadki podane imiesłowy we wskazanych rodzajach i liczbach.

liczba pojedyncza	liczba pojedyncza	liczba mnoga
rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj niemęskoosobowy
M. milcząca	idące	śpiewające
D. _____	_____	_____
C. _____	_____	_____
B. _____	_____	_____
N. _____	_____	_____
Ms. _____	_____	_____
W. _____	_____	_____

- Utwórz imiesłowy przymiotnikowe bierne i wpisz je do właściwej części tabelki.

znaczyć	wziąć	zjechać	poparzyć	znać	odjechać
przejechać	zmusić	wypiąć	zacząć	pohuścić	

-n-y	-on-y	-t-y

● Zamień zdania z czasownikami na wypowiedzenia z imiesłowami.
Nazwij każdy z utworzonych imiesłowów.

a) Dzieci, które bawiły się na placu, wróciły już do domów.

imiesłów _____

b) Z drzew spadły gruszki, które podziobały ptaki.

imiesłów _____

c) Poszliśmy do kina na film, który grali dopiero od dwóch dni.

imiesłów _____

d) Talerz, który się rozbił, kelner wyrzucił do kosza.

imiesłów _____

e) Z samochodu, który zaparkował pod sklepem, wysiadło trzech mężczyzn.

imiesłów _____

● Połącz czasowniki z właściwymi rubrykami.

wypić	zamoczyć	śmiać się	modlić się
nie można utworzyć imiesłowu przymiotnikowego czynnego		nie można utworzyć imiesłowu przymiotnikowego biernego	
opanować się	opanować	przejechać się	wyspać się

Zastanów się, do której ramki należałoby skierować czasowniki: przyjść, wyjść, zejść. Jaką mają one własność?

2.2 Imiesłów przysłówkowy współczesny i uprzedni

- Uzupełnij tabelkę poprawnymi formami imiesłówów. Jeżeli nie da się ich utworzyć, postaw kreskę.

Czasownik	Imiesłów przysłówkowy współczesny	Imiesłów przysłówkowy uprzedni
spaść		
przepisać		
rozumieć		
odjąć		
lubić		
dojeść		
pić		
rysować		

- W puste miejsca wpisz właściwe imiesłowy, utworzone od wybranych czasowników.

zdjąć	czerpać	zmiąć
zacząć	nakręcić	delektować się

_____ ciastkami, Basia popijała co jakiś czas kawę z mlekiem.

_____ przemoczony płaszcz, powiesił go na wieszaku nad kaloryferem.

_____ wiadrem wodę ze studni, gospodarz musiał co jakiś czas odpoczywać.

_____ zegar ścienny, zajął się przygotowywaniem obiadu.

Zamień zdania podrzędne na imiesłowne równoważniki zdań.

Kiedy wracałem ze sklepu, kupiłem poranną gazetę.

Ponieważ chciała zaśpiewać najlepiej, artystka przygotowywała się dość długo.

Jeśli zapoznasz się dokładnie z mapą, unikniesz pomyłki na trasie.

Popraw błędnie skonstruowane zdania z imiesłownymi równoważnikami.

Odkurzacz jest włączony, wydzielając mnóstwo kurzu.

Idąc do domu, wiatr zerwał mu czapkę.

Wracając do domu, autobus uderzył w krawężnik i się zepsuł.

Wspominając minione wakacje, rozpętała się burza z piorunami.

Siedząc na ławce w parku, popsuła się fontanna.

Śpiewawszy piosenki przez dłuższy czas, zachrypł niespodziewanie.

2.3 Sprawdź swoje umiejętności

- Utwórz imiesłowy od podanych czasowników. Jeśli nie jest to możliwe, postaw kreskę.

bawić się	podmalować	patrzeć	napić się	ugryźć	zabrać
-----------	------------	---------	-----------	--------	--------

Imiesłów przymiotnikowy		Imiesłów przysłówkowy	
czynny	bierny	współczesny	uprzedni

- Przeredaguj zdania tak, aby czasowniki w zdaniach podrzędnych zamienić na imiesłowy.

Kiedy rysował portret dziecka, musiał co chwilę zmieniać kredki.

Aparat, który leżał na wystawie, został właśnie kupiony.

- Do podanych imiesłówów przysłówkowych uprzednich dopisz właściwe zakończenie: -wszy lub -wszy.

zjeść – zjad _____ wypić – wypi _____

otrzeć – otar _____ powiedzieć – powiedzia _____

3.1 Wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant

Rozwiąż krzyżówkę, wpisując przymiotniki utworzone od podanych wyrazów.
Wzór: ponad dwadzieścia godzin – ponaddwudziestogodzinny.

1												3		
2				6			5							
3						4						7		
4														
5		1									2			
6				8										

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

1. ponad czasem
2. przed wiekami
3. ponad kilka lat
4. pod Warszawą
5. bez konfliktu
6. poza zmysłami

Uzupełnij poniższy tekst właściwymi wyrazami.

Proces tworzenia nowych _____ za pomocą formantów słowotwórczych (np. wyraz *napisać* został utworzony przez dodanie _____ *na-* do części *pisać*, który stanowi _____ słowotwórczą) nazywa się derywacją. Termin ten oznacza również dział słowotwórstwa opisujący budowę wyrazów pochodnych

(np. wyraz *dom* składa się z podstawy _____ *dom-* oraz przyrostka _____).

Wyraz pochodny słowotwórczo to wyraz, w którym można wydzielić _____ słowotwórczą i _____

(np. wyrazem _____ jest wyraz *książeczka*: *książecz-* to _____ słowotwórcza, a *-ka* – _____).

Formant to część wyrazu pochodnego, dzięki której został on utworzony od wyrazu _____ (np. *mur-**arz***, ***na**-uczyć*).

Wyróżnia się różne rodzaje _____, m.in.:

- _____ – częśćka tworząca nowy wyraz, która znajduje się za _____ słowotwórczą (np. *mysz-**ka***, *szkol-**ny***);
- _____ – częśćka tworząca _____ wyraz, występująca przed _____ (np. ***wy**-rzucić*, ***po**-liczyć*).

 Uzupełnij tabelkę właściwymi elementami zgodnie z nagłówkami.

Wyraz podstawowy	Wyraz pochodny	Podstawa słowotwórcza	Formant	Typ formantu
	siłacz			
mocny			-arz	
		chudzi-	-ak	
mały				przyrostek
	dzikuska			
donosić			-iciel	
	wesołek			
		młodzi-		przyrostek

- Od podanych wyrazów utwórz po trzy wyrazy pochodne za pomocą różnych formantów.

liczyć

czekać

mur

uczyć

mówić

- Uzupełnij zdania odpowiednimi nazwami. Zapisz wyraz podstawowy dla nazwy, podstawę słowotwórczą oraz typ formantu, za pomocą którego została utworzona.

Wzór: *Przyrządzanie potraw przy użyciu patelni z tłuszczem to smażenie. Wyraz podstawowy: smażyć; podstawa słowotwórcza: smażyć-; formant: przyrostek -enie.*

- a) Osoba wędrująca to _____.
wyraz podstawowy: _____;
podstawa słowotwórcza: _____; formant: _____.
- b) Zmiana kształtu budynku to _____.
wyraz podstawowy: _____;
podstawa słowotwórcza: _____; formant: _____.
- c) Substancja, która pomaga wrócić do zdrowia, to _____.
wyraz podstawowy: _____;
podstawa słowotwórcza: _____; formant: _____.
- d) Osoba, która dokonała jakiegoś odkrycia, to _____.
wyraz podstawowy: _____;
podstawa słowotwórcza: _____; formant: _____.

3.2 Rdzeń, rodzina wyrazów, wyrazy pokrewne

- Podkreśl rdzenie w podanych wyrazach pokrewnych. Wypisz je wraz z rdzeniami obocznymi.

droga – dróżka – przydrożny

rdzeń / rdzenie oboczne: _____

nos – nosek – nosowy – nosowość

rdzeń / rdzenie oboczne: _____

lek – leczyć – lekarz – lekarka – lecznica

rdzeń / rdzenie oboczne: _____

koło – kółko – kolarz

rdzeń / rdzenie oboczne: _____

- Połącz wyrazy należące do jednej rodziny, umieść je na wykresie słowotwórczym i wskaż rdzeń w każdej rodzinie. Na szczycie wykresów umieść wyraz niepodzielny słowotwórczo.

dzień	zaliczyć	ręka
dziennik	ręczyć	liczyć
ręczny	dzienny	liczydło
dziennikarz	liczydełko	policzyć
zręczny	dziennikarka	rączka
policzalny	dziennikarstwo	rękaw

a) wykres wyrazów rodziny 1. – rdzeń rodziny 1. _____

b) wykres wyrazów rodziny 2. – rdzeń rodziny (rdzenie oboczne)

2. _____.

c) wykres rodziny wyrazów 3. – rdzeń rodziny

3. _____.

● Napisz po kilka wyrazów należących do rodzin utworzonych z podanych elementów. Wypisz rdzeń i rdzenie oboczne.

a) dół _____

rdzeń / rdzenie oboczne: _____

b) kara _____

rdzeń / rdzenie oboczne: _____

c) kosa _____

rdzeń / rdzenie oboczne: _____

3.3 Kategorie słotwórcze

Rozwiąż krzyżówkę, wpisując wyrazy pochodne należące do wskazanych kategorii słotwórczych.

1				1					
2		6		3		4			
3	7								
4			5		8				
5									
6					9				
7					2				

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

- 1. ręka – nazwa zdrobniała
- 2. portier – nazwa miejsca
- 3. ryba – nazwa zawodu
- 4. Anglia – nazwa mieszkańca
- 5. kopać – nazwa urzędzenia
- 6. gruby – nazwa nosiciela cechy
- 7. pływać – nazwa wykonawcy czynności

Kategoria – termin utworzony przez starożytnego filozofa greckiego Arystotelesa. Jest to grupa ludzi, przedmiotów, cech, zjawisk, wyrazów itp. wyodrębniona ze względu na jakąś cechę wspólną.

● Podane rzeczowniki wpisz do odpowiedniej części tabeli i opisz zgodnie ze wskazaniem według wzoru.

maszynistka	palnik	bawialnia	czytnik
pracownia	pralnia	licznik	nauczycielka
gracz	głupiec	siewca	palacz
mądrala	zrozumialec		lekarka

Kategoria słowotwórcza – nazwy miejsc				
rzeczownik	wyraz podstawowy	podstawa słowotwórcza	formant	typ formantu
czytelnia	czytać	czyt-	-elnia	przyrostek

Kategoria słowotwórcza – nazwy nosicieli cech				
rzeczownik	wyraz podstawowy	podstawa słowotwórcza	formant	typ formantu

Kategoria słowotwórcza – nazwy narzędzi				
rzeczownik	wyraz podstawowy	podstawa słowotwórcza	formant	typ formantu

Kategoria słowotwórcza – nazwy żeńskie				
rzeczownik	wyraz podstawowy	podstawa słowotwórcza	formant	typ formantu

Kategoria słowotwórcza – nazwy wykonawców czynności				
rzeczownik	wyraz podstawowy	podstawa słowotwórcza	formant	typ formantu

- Od podanych wyrazów utwórz wyrazy pochodne zgodnie ze wskazaną kategorią słowotwórczą.

	palić	orać	tańczyć	prac
wykonawca czynności	_____	_____	_____	_____
nazwa żeńska	_____	_____	_____	_____
	pies	kot	dom	prom
zgrubienie	_____	_____	_____	_____
zdrobnienie	_____	_____	_____	_____
	spawać	piasek	lód	kopać
nazwa urządzenia	_____	_____	_____	_____
nazwa miejsca	_____	_____	_____	_____

- Ustal i opisz, jak powstały poniższe wyrazy pochodne i do jakiej kategorii słowotwórczej należą.

ptactwo _____

robactwo _____

listowie _____

3.4 Wyrazy złożone

- Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F, jeśli jest fałszywe.

Wyrazy złożone to wyrazy, które powstały od więcej niż jednego wyrazu podstawowego.	☐ P	☐ F
Złożenia powstają przez połączenie podstaw słowotwórczych bez udziału formantu wewnętrznego (wrostka).	☐ P	☐ F
Wyraz <i>grzybobranie</i> jest przykładem zrostu.	☐ P	☐ F
Zestawienia powstają przez połączenie (ale zapisywane oddzielnie) minimum dwóch słów stanowiących nierozdzielalną całość znaczeniową.	☐ P	☐ F

- Podkreśl w poniższym tekście wyraz złożony.

Uwaga!!!

Dziś w menu:

- ✓ wyśmienita zupa jarzynowa,
- ✓ pierwszorzędne pierogi z serem,
- ✓ pyszny kompot truskawkowy,
- ✓ ogromny kawałek szarlotki na deser.

Napisz, do jakiego typu wyrazów złożonych należy podkreślony wyraz.

Utwórz dwa inne wyrazy w ten sam sposób.

- Uzupełnij podane zdania. Podkreśl wśród dopisanych wyrazów zrost.
Narrator, który jest jednym z bohaterów utworu, to narrator _____.
Urządzenie do wyciskania soków z owoców i warzyw to _____.
Wieczorem na pożegnanie mówimy: _____.
Jedenasty miesiąc w roku to _____.

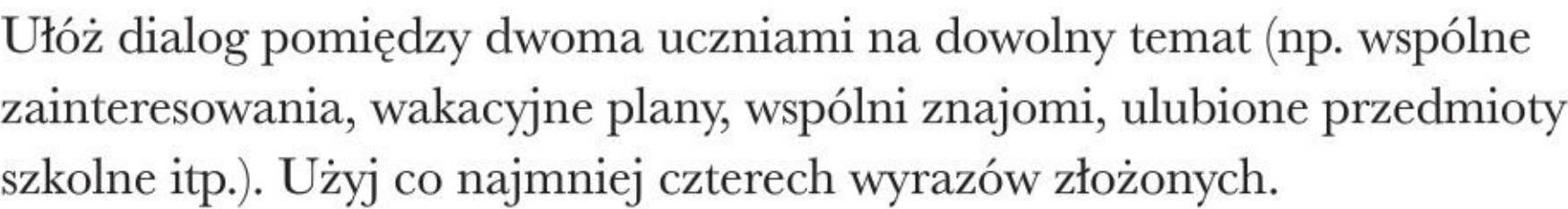
- Utwórz złożenia od podanych wyrazów podstawowych. Podkreśl formanty wewnętrzne w utworzonych wyrazach.

	towar	
znawca	język	
	film	
	powieść	
pisarz	komedia	
	dramat	

- Połącz podane wyrazy, aby utworzyć właściwe zestawienia. W razie potrzeby skorzystaj ze słownika frazeologicznego.

pięta	ciemności
salomonowa	trojański
judaszowe	Achillesa
egipskie	wychowanie
spartańskie	mądrość
koń	srebrniki

Wybierz spośród podanych trzy (poprawnie utworzone) zestawienia i wyjaśnij ich znaczenie.

[illegible]

3.5 Skrótownice

- Uzupełnij brakujące elementy definicji skrótownic.

Skrótowniec to rzeczownik powstały z kilkuwyrazowej nazwy instytucji, organizacji, urzędu lub firmy skróconej do pierwszych liter, sylab lub głosek (np. *Najwyższa Izba Kontroli* – _____, *Rzeczpospolita Polska* – _____, *Zakłady Mechaniczne* – *ŻAMECH*).

Ze względu na sposób utworzenia wyróżnia się:

- **skrótownice głoskowe** (inaczej _____) – utworzone z pierwszych _____ wyrazów tworzących wielowyrazową nazwę i czytane jako jeden wyraz (np. _____ *[pefron]* – *Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych*; _____ *[sok]* – *Służba Ochrony Kolei*, _____ *[lop]* – *Liga Ochrony Przyrody*);
- **skrótownice** _____ (inaczej **literowce**) – utworzone z nazw pierwszych liter wyrazów wchodzących w skład nazwy, czytane jako nazwy liter (np. _____ *[peka-es]* – *Państwowa Komunikacja Samochodowa*; _____ *[u-jot]* – *Uniwersytet Jagielloński*; _____ *[o-en-zet]* – *Organizacja Narodów Zjednoczonych*);
- **skrótownice** _____ (inaczej _____) – utworzone z pierwszych sylab lub grup głosek wyrazów wchodzących w skład nazwy (np. _____ – *Raciborska Fabryka Kotłów*; *Pafawag* – *Państwowa Fabryka Wagonów*);
- **skrótownice mieszane** – utworzone z różnych elementów wyrazów tworzących nazwę: nazw pierwszych głosek, liter, sylab, cząstek (np. _____ *[pezet-kosz]* – *Polski Związek Koszykówki*; _____ *[em-ka-ol]* – *Międzynarodowy Komitet Olimpijski*; *PAGART* – *Polska Agencja Artystyczna*).

- Połącz podane skrótowce z pełnymi nazwami i wpisz je do właściwej części tabelki.

CBOS [ce-bos]	Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania
PZKol [pe-zet-kol]	Polska Farmacja
WOPR [wopr]	Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe
KUL [kul]	Polski Związek Kolarski
UJK (u-jot-ka)	Katolicki Uniwersytet Lubelski
Polfa [polfa]	Centrum Badania Opinii Społecznej
MPO [em-pe-o]	Uniwersytet Jana Kochanowskiego

Grupowce	Literowce	Głoskowce	Mieszane

- Może w przyszłości będziesz tam studiował. Rozszyfruj skrótowce będące nazwami uczelni w Polsce. W nawiasie napisz, jak należy je wymawiać.

UW – _____	wymowa [_____]
UŚ – _____	wymowa [_____]
PW – _____	wymowa [_____]
UMCS – _____	wymowa [_____]
UAM – _____	wymowa [_____]
ASP – _____	wymowa [_____]
WAT – _____	wymowa [_____]
UG – _____	wymowa [_____]

- Wyjaśnij, co oznacza poniższy skrótowiec związany z higieną. Zwróć uwagę na jego pisownię.

BHP albo bhp [czyt. be-ha-pe] – _____.

Uzupełnij tekst dotyczący jego odmiany.

BHP a. bhp odczytywane jako skrótowiec jest _____, natomiast jako pełne wyrażenie – odmienne, np.: Przestrzegali przepisów _____.

3.6 Sprawdź swoje umiejętności

- Dokonaj analizy słowotwórczej podanych wyrazów (podaj wyraz podstawowy, podstawę słowotwórczą, typ formantu).

palacz – _____

chodźlarz – _____

głupiec – _____

- Od podanych wyrazów utwórz nazwy:

a) wykonawców czynności:

myśleć – _____ śpiewać – _____

b) nazwy zawodowe mężczyzn:

piosenka – _____ prezentować – _____

- Utwórz nazwy ludzi, którzy mają podane niżej cechy. Oddziel formant od podstawy słowotwórczej.

silny – _____

mądry – _____

wesoły – _____

leniwy – _____

pocziwy – _____

wrażliwy – _____

- Dopisz po cztery wyrazy tworzące rodzinę z podanym wyrazem. Podkreśl rdzenie.

słuchać

rzeczownik

czasownik

rzeczownik

czasownik

sól

rzeczownik

czasownik

czasownik

przymiotnik

- Od podanych wyrazów utwórz wyrazy pochodne. Pionową kreską oddziel w nich podstawę słowotwórczą od formantu. Nazwij kategorie słowotwórcze, do których należą utworzone wyrazy.

dawać – ten, kto daje – _____ kat. słow. – _____

czytać – miejsce, w którym się czyta – _____ kat. słow. – _____

Litwa – ten, kto mieszka na Litwie – _____ kat. słow. – _____

biegacz – kobieta biegacz – _____ kat. słow. – _____

stół – mały stół – _____ kat. słow. – _____

- Uzupełnij puste miejsca, podając własne przykłady.

Wyraz podstawowy	Wyraz pochodny	Kategoria słowotwórcza wyrazu pochodnego
		wykonawca czynności
		nazwa miejsca
		nazwa mieszkańca

- Podkreśl te przymiotniki i przysłówki, które można stopniować, a następnie wykonaj ich stopniowanie. Nazwij jego rodzaj. Oddziel formant od podstawy słowotwórczej.

ostatni	stołowy	dziś	rzekomo	radośnie
	butelkowy	duży	wodny	mało

_____ rodzaj stopniowania: _____

_____ rodzaj stopniowania: _____

_____ rodzaj stopniowania: _____

Stopień równy	Stopień wyższy	Stopień najwyższy	Rodzaj stopniowania

4.1 Gwara środowiskowa

- Połącz ze sobą wyrazy pochodzące z gwary środowiskowej kierowców z ich ogólnymi objaśnieniami.

marginesik	droga
wtulić się	zaparkować
przydzwonić	mieć wypadek, uderzyć w coś
maślanka, rozlało się mleko	mgła
kaganiec	pobocze
turyści	wlot do miasta
dróżka, ścieżka	autostopowicze
wlocik	ograniczenie prędkości

Objaśnij sposób powstania trzech wyrazów z lewej kolumny.

- Wyjaśnij znaczenie poniższych wyrazów funkcjonujących w gwarze młodzieżowej.

normik _____	nerd _____
dwudzionek _____	ogarniać _____
elo _____	gitara _____
propsy _____	beka _____
typiarz _____	spaść z rowerka _____

Podkreśl te wyrazy, które powstały z zapożyczeń z obcego języka (jakiego?). Spróbuj wyjaśnić, w jaki sposób utworzono pozostałe.

- Zapytaj rodziców o żargon uczniowski, którego używali w czasach swojej młodości. Zapisz kilka przykładów i objaśnij je.

[illegible]

- Przeczytaj poniższe definicje i porównaj je z definicją gwary środowiskowej (podręcznik, cz. 1, s. 9).

Żargon – odmiana języka ogólnego, różniąca się od niego przede wszystkim słownictwem i używana na co dzień przez określoną grupę społeczną: zawodową, młodzieżową, koleżeńską. Między innymi dzięki używaniu charakterystycznych wyrazów, znanych tylko lub przede wszystkim członkom grupy, wytwarzają się w niej więzi i poczucie wspólnoty. Wyraz o nacechowaniu raczej negatywnym.

Gwara zawodowa – odmiana gwary środowiskowej, służąca do porozumiewania się członków określonej grupy zawodowej, tj. wykonujących podobną pracę (np. muzyków, aktorów, nauczycieli, murarzy, szewców). W odróżnieniu od języka ogólnego cechuje ją odmienność w zakresie używanego przez grupę słownictwa – przede wszystkim chodzi o nazwy narzędzi pracy lub wykonywanych czynności, które są właściwe tylko danej grupie zawodowej (np. aktorskie *grać ogony* to ‘występować w trzeciorzędnych rolach’).

Wskaż różnice i podobieństwa pomiędzy ich zakresem znaczeniowym.

Gwara środowiskowa	Gwara zawodowa	Żargon
Podobieństwa:		
Różnice:		

● Znajdź w źródłach informacji po trzy przykłady wyrazów z podanych rodzajów gwar i zapisz je.

- a) gwara zawodowa
- sportowców: _____
- lekarzy: _____
- szewców: _____
- informatyków: _____
- muzyków: _____
- policjantów: _____
- b) gwara środowiskowa
- wędkarzy: _____
- studentów: _____
- żeglarzy: _____
- myśliwych: _____

4.2 Wyrazy o znaczeniu ogólnym i szczegółowym

- Do podanych rzeczowników dopisz odpowiednie wyrazy o szerokim zakresie i uboższej treści (ogólne nazwy):

szafa, sofa, krzesło, biurko – _____

tygodnik, dziennik, miesięcznik – _____

bułka, chleb, precel – _____

koszula, marynarka, płaszcz – _____

- Do podanych nazw dopisz odpowiednie wyrazy o węższym zakresie i bogatszej treści:

pomieszczenie – _____

muzyka – _____

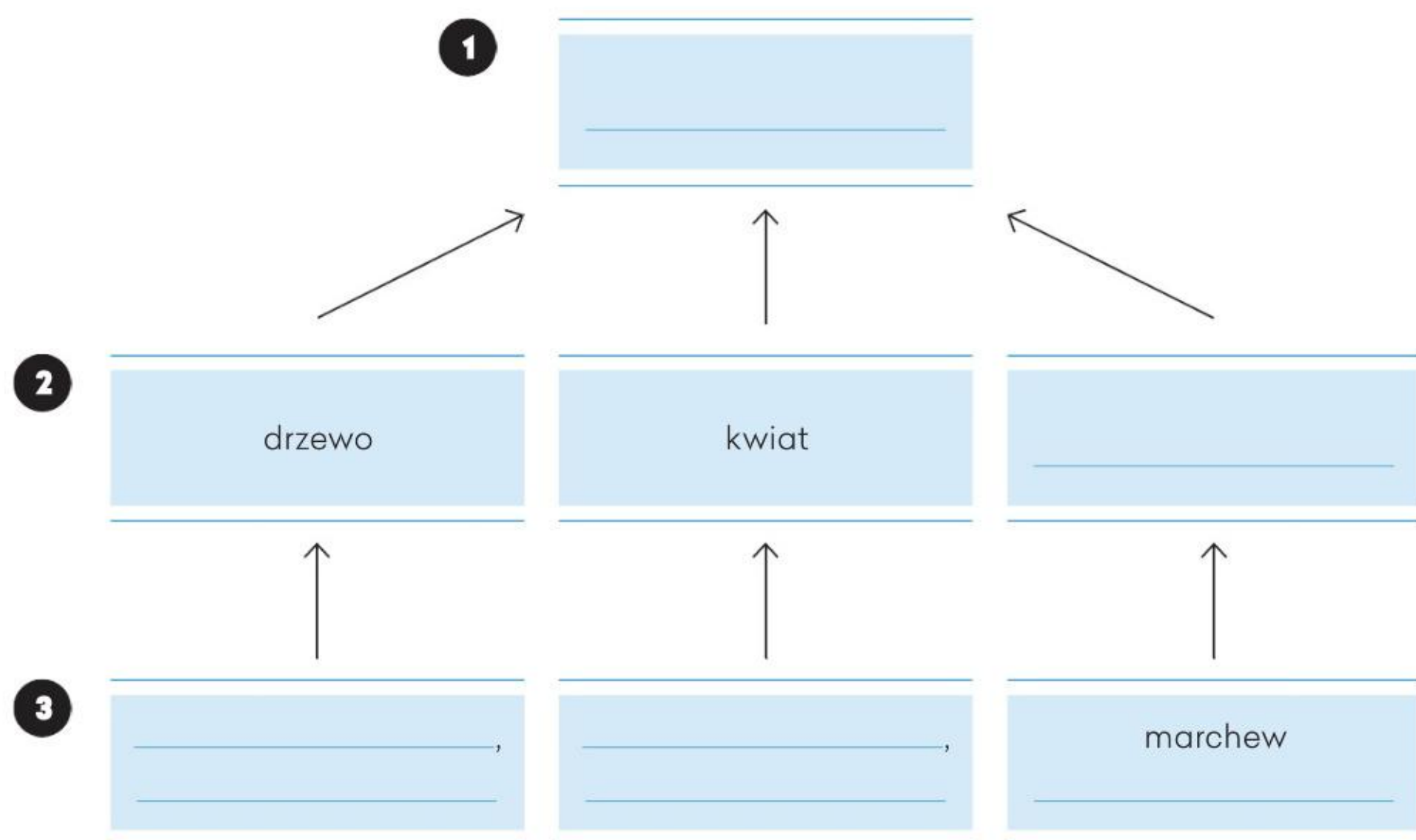
pojazd dwukołowy – _____

budynek – _____

człowiek – _____

owoc – _____

- Opracuj drzewko obrazujące zależności pomiędzy wyrazami o znaczeniu mniej i bardziej szczegółowym, wpisując brakujące przykłady wyrazów.

Opracuj samodzielnie proste drzewko obrazujące zależności pomiędzy wyrazami:

1

ubrania

2

3

1

2

3

jamnik

4.3 Związki frazeologiczne

Rozwiąż krzyżówkę, odgadując brakujące wyrazy w znanych związkach frazeologicznych.

1

7

2

2

3

3

10

4

1

11

5

8

6

6

7

8

4

5

9

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----

- 1. pozostawić komuś ... rękę
- 2. benedyktyńska ...
- 3. ... Mohikanin
- 4. nudny jak ... z olejem
- 5. milowy ...
- 6. zakopywać ... wojenny
- 7. kukułcze ...
- 8. diabeł tkwi w ...

INFORMACJA

Frazeologizmów używa się przede wszystkim w języku potocznym, w emocjonalnych wypowiedziach. Nie należy ich wtedy poprzedzać wyrażeniami typu *w cudzysłowie* lub *przysłowiowy*, *przysłowiowe*, jak to się często słyszy. Związków frazeologicznych powinno się unikać w języku oficjalnym, np. podczas uroczystego przemówienia. Ostateczny wybór zależy od wyczucia sytuacji i sprawności językowej mówiącego.

Wyjaśnij, co oznaczają podane związki frazeologiczne, nazwij ich typ i ułóż zdanie z każdym z nich.

Wzór: *nie ma róży bez kolców* – znaczenie: każda rzecz ma zalety i wady, nie ma radości bez smutku

typ związku: fraza

zdanie: *Gdyby nie komary, wyprawa byłaby wspaniała, ale wiadomo, że nie ma róży bez kolców.*

a) *najeść się strachu* – znaczenie: _____

typ związku: _____

zdanie: _____

b) *milczeć jak grób* – znaczenie: _____

typ związku: _____

zdanie: _____

c) *patrzeć spode łba* – znaczenie: _____

typ związku: _____

zdanie: _____

d) *można z kimś konie kraść* – znaczenie: _____

typ związku: _____

zdanie: _____

e) *nie wierzyć własnym oczom* – znaczenie: _____

typ związku: _____

zdanie: _____

Wpisz brakujące litery, wyjaśnij znaczenie oraz typ powstałych związków frazeologicznych i ułóż z nimi zdania. W razie wątpliwości skorzystaj z odpowiednich słowników.

- wie_____ ołek g_____ ry lodowej – znaczenie: _____
typ związku: _____
zdanie: _____
- w najlep_____ ej wie_____ e – znaczenie: _____
typ związku: _____
zdanie: _____
- przyt_____ eć komuś rog_____ w – znaczenie: _____
typ związku: _____
zdanie: _____
- ma_____ enie ści_____ tej głowy – znaczenie: _____
typ związku: _____
zdanie: _____
- wyło_____ yć kaw_____ na ław_____ – znaczenie: _____
typ związku: _____
zdanie: _____

Wypisz ze słownika frazeologicznego po dwa związki, które są:

- a) zwrotami: _____
- b) wyrażeniami: _____
- c) frazami: _____

4.4 Sprawdź swoje umiejętności

- Połącz ze sobą wyrazy pochodzące z gwary z ich ogólnymi objaśnieniami. Następnie wpisz te wyrazy w odpowiedniej kolumnie tabeli.

chłyst	mężczyzna, kolega
krejzolka	młody samiec jelenia
bibol	zrozumieć, pojąć
bałuchy	dziewczyna szalona, zwariowana
kolo	żołnierz batalionu inżynieryjno-budowlanego, od skrótu BIB
rozkminić	oczy zająca

Gwara środowiskowa	Gwara zawodowa

- Ustal, w jakim środowisku używa się wyrazów podanych w tabeli. Napisz, co oznaczają i w jaki sposób powstały.

Wyraz	Znaczenie wyrazu	Pochodzenie
komp		
nieogar		
challenge (czelendź)		
elo		
hardkor		

- Do podanych rzeczowników dopasuj odpowiednie wyrazy o szerokim zakresie i uboższej treści (ogólne nazwy).

jabłoń	śliwa	wierzba	świerk
--------	-------	---------	--------

Nazwa ogólna: _____

powieść	wiersz	opowiadanie	science fiction
---------	--------	-------------	-----------------

Nazwa ogólna: _____

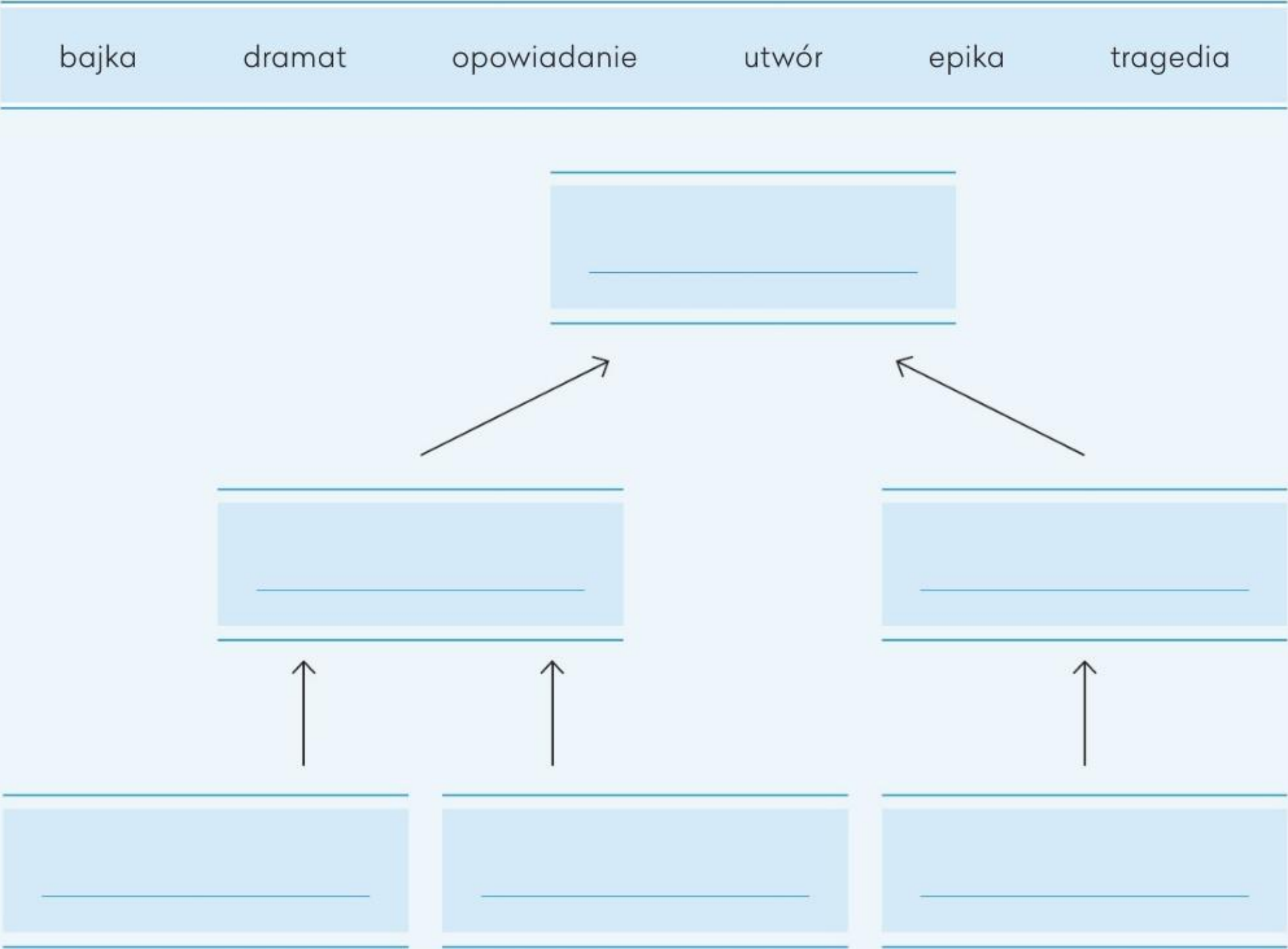
malarstwo	rzeźba	muzyka	gobelin
-----------	--------	--------	---------

Nazwa ogólna: _____

dropsy	želki	praliny	landrynki
--------	-------	---------	-----------

Nazwa ogólna: _____

● Uzupełnij schemat drzewka obrazującego zależności pomiędzy wyrazami:

● Do podanych nazw dopisz po trzy wyrazy o węższym zakresie i bogatszej treści:

kwiat – _____

naczynie – _____

osłona – _____

● Ustal znaczenie i pochodzenie związków frazeologicznych – uzupełnij tabelę. W razie potrzeby skorzystaj ze słownika frazeologicznego.

Związek frazeologiczny	Znaczenie	Pochodzenie
jabłko niezgody		
kaganek oświaty		
zakazany owoc		
ręka rękę myje		
wpaść jak śliwka w kompot		

Związek frazeologiczny	Znaczenie	Pochodzenie
dantejskie sceny		
twardy orzech do zgryzienia		
wieża Babel		

- Spośród związków frazeologicznych podanych w zadaniu 6. wypisz po jednym przykładzie frazy, zwrotu i wyrażenia.

- a) Fraza: _____
- b) Zwrot: _____
- c) Wyrażenie: _____

- Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Związek frazeologiczny <i>stroić się w cudze piórka</i> jest wyrażeniem.	☐ P	☐ F
Frazeologizmu <i>spiekł raka</i> użyjemy, by stwierdzić, że ktoś się zawstydził.	☐ P	☐ F
Powiedzenie <i>nadstawić drugi policzek</i> pochodzi z Biblii.	☐ P	☐ F

- Zaznacz zdania, w których niepoprawnie użyto związku frazeologicznego.

- ☐ *Przyjemnie się słuchało jego zapewnień, ale większość z nas wiedziała, że obiecuje gruszki na wierzbie.*
- ☐ *Dokładnie obejrzałem samochód przed jego zakupem, więc mogę stwierdzić, że kupiłem kota w worku.*
- ☐ *Nie bardzo go znam, bo to dla mnie dziesiąta woda po kisielu.*
- ☐ *Pracował na porządku dziennym, czyli od godziny 7 do 15.*
- ☐ *Po kolejnej porażce dał za wygraną.*
- ☐ *Uważany za czarną owcę Michał był chlubą całej rodziny.*
- ☐ *Przekazane przez Pawła hiobowe wieści ucieszyły wszystkich obecnych na zebraniu.*
- ☐ *Andrzej był zadowolony, ponieważ to jemu przypadła lwia część spadku.*

5.1 Norma językowa, błąd językowy

- Wpisz poprawne formy rzeczownika *sędzia*. Wcześniej sprawdź w słowniku poprawnej polszczyzny, jak odmienia się ten rzeczownik.

sędzia (w liczbie pojedynczej)

mówić o _____ podejść do _____

zwrócić się ku _____ rozmawiać z _____

sędziowie (w liczbie mnogiej)

patrzeć na _____ stanąć obok _____

przyjść z _____ nie zapomnieć o _____

- Wpisz właściwy liczebnik zgodnie z liczbą rzeczowników jako składników podmiotu.

Jacek i Marek – _____ chłopaków *albo* _____ chłopcy.

Ewa, Zuzia i Jacek – _____ siódmoklasistów.

Jaś, Adaś, Antek i Aśka – _____ licealistów.

Beata i Maciek, Dorota i Sylwek – _____ studentów.

Anna, Katarzyna i Maria – _____ nauczycielki.

- Odmień przez przypadki wyrażenie *pięcioro jubilatów*. W przypadku wątpliwości sprawdź odmianę w słowniku poprawnej polszczyzny.

M. _____

D. _____

C. _____

B. _____

N. _____

Ms. _____

W. _____

Jako użytkownik starannej polszczyzny wpisz w puste miejsca wyrazy *ilość* (łączą się z rzeczownikami niepoliczalnymi np. cukier) lub *liczba* (łączą się z rzeczownikami policzalnymi np. klocki).

Na budowę przywieziono dużą _____ betonu.

W Polsce jeździ coraz większa _____ starych aut.

Na imieniny przyszła duża _____ gości.

Dosyp niewielką _____ mąki.

Podaj po dwa przykłady wyrażen z wyrazami zgodnie z normą staranną.

- ilość _____
- liczba _____

Odczytaj i zapisz poprawnie poniższe daty, korzystając z podanych wskazówek.

900 – w roku dziewięćsetnym

910 – w roku dziewięćset dziesiątym

1650 – w roku tysiąc sześćset pięćdziesiątym

1000 – _____

1056 – _____

1500 – _____

2000 – _____

2002 – _____

2018 – _____

Wpisz poprawnie w puste miejsca określenia *wpół* lub *w pół*, pamiętając że *wpół* oznacza: w pasie, na połowę, niezupełnie, częściowo, w połowie między dwiema godzinami, a *w pół* to znaczy w połowie.

Dziecko zgięło zeszyt _____.

Zrobię to _____ godziny.

Przyjdź do mnie o _____ do ósmej.

Wtrącał mu się _____ zdania.

Tancerz chwycił dziewczynę _____.

Spoglądał na nią na _____ kpiąco.

● Popraw błędy w podanych zdaniach. Powiedz, na czym one polegają.

Przed wojną robotnik musiał ciężko pracować na chleb z żoną.

Tadeusz lubił jeździć konno i pieszo.

Była to wyspa położona z dala od morza.

Góral ma na głowie kapelusz, spodnie i kierpce.

Wielbłądy wędrują przez pustynię w karnawałach.

Sędzia daje piłkę zawodnicze, która właśnie wypadła z kosza.

Wczoraj nauczyłem się odróżniać wronę i gawrona od siebie.

● Ustal, jakie błędy popełnili niedoświadczeni użytkownicy zaimków. Popraw podane zdania na podstawie wskazówek z *Praktycznego słownika poprawnej polszczyzny*.

INFORMACJA

Wiele osób ma kłopoty z poprawnym używaniem form biernika liczby pojedynczej i mnogiej zaimka *on, ona, ono*. Przypomnijmy więc, że B. lp. rodzaju nijakiego ma postać *je*, podczas gdy w B. lp. rodzaju męskiego postać *go*. W zdaniu *Kiedy ojciec otworzył okno, Jurek zaraz chciał go zamknąć* jest rażący błąd, bo przecież Jurkowi chodziło o zamknięcie okna, a nie ojca (poprawnie: ...*chciał je zamknąć*). B. lm. rodzaju męskoosobowego ma formę *ich*, a B. lm. rodzaju niemęskoosobowego – postać *je*. W zdaniu *Po usłyszeniu, że koleżanki wychodzą, wstaliśmy, aby ich odprowadzić* zaimek *ich* należy zastąpić zaimkiem *je* (poprawnie: ...*wstaliśmy, aby je odprowadzić*).

Praktyczny słownik poprawnej polszczyzny. Nie tylko dla młodzieży,
pod red. A. Markowskiego, Warszawa 1995.

Pracowałem długo na polu i zaorałem go.

Przyleciały ptaki, więc w końcu ich zobaczyłem.

Dzieci płakały, a pani ich pocieszała.

● Popraw poniższe zdania podrzędnie złożone. Jakie błędy popełniono?

Kupiłem sweter od kolegi, który był dziurawy.

Dałem żabkę dziewczynie, która bardzo głośno rechotała.

Nastąpiła zamiana pana w głaz, który uwiódł młodą dziewczynę.

Miasto leżało na wybrzeżu, które było stolicą.

Rozdaliśmy batoniki dzieciom, które nie nadawały się już do spożycia.

● Przekształć podane zdania złożone współrzędnie tak, aby nie wywoływały śmiechu.

Górnik pogłaskał konia po głowie i cicho zarżał.

Janek wszedł na łód i zaczął pękać.

Dziewczyna smażyła kiełbasę i zaczęła się nagle przypiekać.

● Uzupełnij zdania właściwymi formami zaimków.

(mnie / mi) Pożycz _____ tę płytę.

(mnie / mi) _____ nie jest w tej chwili potrzebna.

(mnie / mi) _____ jest wszystko jedno.

(mnie / mi) _____ to nie interesuje.

(mnie / mi)

I tak _____ będzie wdzięczny.

(tobie / ci)

Poza tym taka muzyka podoba mi się bardziej niż _____.

(tobie / ci)

Kup Tomkowi dowolny kryminał. Wybór nie sprawi _____ kłopotu.

Przeczytaj wskazówki i ułóż zdania z poprawnymi formami wyrażen przyimkowych.

mecz koszykówki – nie: w koszykówkę

mecz piłki nożnej – nie: w piłkę nożną

mecz siatkówki – nie: w siatkówkę

rozgrywać, rozegrać mecz – nie: grać, zagrać, stoczyć mecz

● Poniższe przyimki mogą wystąpić w dwóch wariantach. Dopisz je do pasujących rzeczowników i powiedz, od czego zależy wybór określonej postaci przyimka.

pod/pode	nad/nade	przed/przede	w/we
_____ domem	_____ budę		
_____ mną	_____ wszystkim		
_____ stołem	_____ piątek		
_____ mną	_____ wnęce		

● Podkreśl wyrażenia przyimkowe. Pamiętaj, że piszemy je rozdzielnie.

na pewno	naprawdę	od dawna	zaraz
_____	_____	_____	_____
nadaremnie	przy czym	dlaczego	w bród
_____	_____	_____	_____
przedwczoraj	spode łba	doprawdy	ze wszech miar
_____	_____	_____	_____

Napisz dwa zdania z wybranymi wyrażeniami.

● Razem czy osobno? I tak, i tak, ale za każdym razem zmiana zapisu łączy się ze zmianą znaczenia. Ułóż zdania z podanymi wyrazami i wyrażeniami, aby to udowodnić.

zanim – za nim

zapewne – za pewne

5.2 Zasady polskiej ortografii

- Podane w ramach wyrazy wpisz do właściwych części podstawowych zasad polskiej ortografii. Niestety niektóre z nich nie pasują do wskazanych reguł. W razie potrzeby przypomnij sobie informacje ze s. 138 podręcznika (część 1).

Zasada morfologiczna

warszawski, ławka, porządný, mimo wymowy potocznej [warszaski], [ławka], [pożonny];
trawka – trawa, traweczka, trawnik;
bezstronny, bezprzykładny, beznadziejny, bezduszny;
zbić, ściemnieć, splątać; mama, tata, dom, kawa

Częstki morfologiczne wyrazów pisze się tak samo lub podobnie we wszystkich formach i wyrazach pokrewnych mimo odmiennej wymowy, która może być spowodowana:

- uproszczeniami, np.: _____

_____;
- upodobnieniami, np.: *kod – kodu, kodować, kodowany* (mimo że w wyrazie *kod* słychać na końcu [t], pisze się *d*); _____

_____.

Czasem jednak zachodzą zmiany w pisowni liter, np.: *sokół, sokoły, sokoli*, również przedrostków, np. przedrostek *z-* może być pisany jako *z-*, *ś-*, *s-*, np.: _____

_____.

Zasada historyczna

rzeka	rzepka	żubr	żywy	chyba	chór	hamulec	juhas
córka	czołno	but	muł	kolor	tatarak	kosa	prośba

Obejmuje ona przede wszystkim pisownię wyrazów z niewymiennym *rz, ż, ch, h, ó i u*, np.: _____.

Wyjaśnia, dlaczego obecnie występuje odmienna pisownia dźwięków identycznie brzmiących dla większości użytkowników polszczyzny, np.:

Zasada fonetyczna

dom	tata	tarka	rysunek	ropa	łowy	kula	zegar
		kasa	żółw	wiewiórka			

W niektórych wyrazach głosce odpowiada zawsze ten sam znak graficzny, np.:

Zasada konwencjonalna

Barbara	nr	niedobry	jadłby	PKO	biało-niebieski	zza;
		młotek	orzech	grzyb	krówka	

Obejmuje wszystkie te zagadnienia ortograficzne, których nie można wyjaśnić za pomocą powyższych zasad. Wskazuje ona m.in. sposoby skracania wyrazów, tworzenia skrótowców, pisania wyrazów z łącznikiem, zapisu *nie* z różnymi częściami mowy, użycia wielkiej litery, łącznej lub rozdzielnej pisowni, partykuły *by* oraz przyimków, np.:

5.3 Pisownia wyrazów z q i ξ

- Rozwiąż krzyżówkę, wpisując czasowniki w czasie przeszłym we wskazanych kategoriach: osobie, liczbie oraz rodzaju.

The diagram consists of eight horizontal bars, each labeled with a number in a blue circle at its left end. The bars are arranged in a descending staircase pattern from top-left to bottom-right. Each bar is composed of light blue segments, and the eighth bar is highlighted with a darker blue background.

- Bar 1: 10 segments
- Bar 2: 10 segments
- Bar 3: 7 segments
- Bar 4: 8 segments
- Bar 5: 7 segments
- Bar 6: 6 segments
- Bar 7: 10 segments
- Bar 8: 8 segments

1. kopnąć – 2. os., lm., r. niemęskoosobowy
2. kiwnąć – 1. os., lm., r. męskoosobowy
3. mignąć – 3. os., lp., r. nijaki
4. zgarnąć – 1. os., lp., r. męski
5. stanąć – 3. os., lm., r. męskoosobowy
6. palnąć – 3. os., lp., r. męskoosobowy
7. zwichnąć – 1. os., lp., r. żeński
8. przejść – 2. os., lp., r. żeński

- Uzupełnij regułę pisowni wyrazów z q i ℓ wyrazami podanymi w ramce.

Stąporków, wystąpić, stając, łączny, rządzić, miąć, siądz, mąka, posąg; kępa, bezzębny,
ręczy, nędza, poświęć, nie zrzędz, męka, wstęga; trząść, gąszcz, wąż, wywachać;
mięsny, węzłowy, pięści, uwięź, wywęszyć, węzowy, węch;
stanął, zdjął, wypięta, zajęta; stanęliśmy, wyciągnęłyście, wymięli, wzięły

Litery q i ℓ należy pisać:

- przed literami: *f, w, s, z, ś, ź, sz, ż, ch*, np.:

- przed literami oznaczającymi spółgłoski: *p, b, t, d, c, cz, dz, ć, dź, k, g*, np.:

- przed literami oznaczającymi spółgłoski *l, ł* (mimo ich wymowy jako [o], [e]) w formach czasu przeszłego, np.:

Utwórz kolejne wskazane w regułach formy przypadków, aby uzasadnić pisownię litery *ą* i *ę*.

a) Należy pisać *-ą* w końcówkach fleksyjnych:

- biernika w lp. w rodzaju żeńskim, np.: (mała) _____, (twoja) _____, (siódma) _____, pani _____;
- narzędnika lp. w rodzaju żeńskim, np.: (kobieta) _____, (róża) _____, (zaczęta) _____;
- 3. osoby lm. czasu teraźniejszego i przyszłego prostego czasowników, np.: (stracić) oni, one _____, (zatonąć) _____, (znaleźć) _____.

b) Literę *ę* należy pisać w końcówkach fleksyjnych:

- mianownika, biernika i wołacza lp. niektórych rzeczowników rodzaju nijakiego, np.: źrebi _____, koźl _____, niemowl _____, jagnię _____, ciel _____;
- biernika lp. rzeczowników rodzaju żeńskiego, np.: (lama) _____, (rampa) _____, (koza) _____;
- 1. osoby lp. czasowników czasu teraźniejszego i przyszłego prostego, np.: (iść) ja _____, (robić) _____, (palić) _____.

- Ułóż zdania z czterema czasownikami, o których mowa w poniższej wskazówce.

W 1. osobie lp. czasu teraźniejszego czasowników *powiedzieć, wiedzieć, śmieć, jeść, rozumieć, umieć* oraz w utworzonych od nich czasownikach z przedrostkiem pisze się *-em*: powiem (wypowiem), wiem, śmiem, jem (podjem), rozumiem, umiem.

- Napisz, o czym marzysz, co lubisz oraz co najlepiej umiesz robić. Pamiętaj o poprawnych zakończeniach czasowników w 1. osobie.

5.4 Pisownia wyrazów z upodobnieniami

Rozwiąż krzyżówkę, wpisując czasowniki z przedrostkami *wz-* i *ws-*.

1							
2							
3							
4							
5							
6							

Hasło:

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

- 1. pomóc
- 2. móc
- 3. chodzić
- 4. dąć
- 5. nosić
- 6. gardzić

INFORMACJA

Przedrostek *wz-* pisz wtedy, gdy rdzeń zaczyna się literą oznaczającą spółgłoskę dźwięczną (np. *wz**b**ogacić się*), natomiast *ws-* wtedy, gdy rdzeń zaczyna się literą oznaczającą spółgłoskę bezdźwięczną (np. *ws**p**iąć się*).

Przeczytaj poniższą zasadę i wskaż w wyrazach te miejsca, do których odnosi się podana reguła.

W rzeczownikach pochodzących od wyrazów, których temat kończy się na *-d*, *-dz* lub *-dź*, piszemy przyrostek w postaci *-dztwo*, np.:

inwalida – inwalidztwo
władać – możnowładztwo

paskuda – paskudztwo
dowodzić – dowództwo

- Utwórz rzeczowniki zakończone na *-stwo* zgodnie z zasadą:

Spółgłoski kończące temat fleksyjny *p, b, m, l, r* przed przyrostkiem *-stwo* nie ulegają zmianom w pisowni, nawet mimo różnic w wymowie, np. hrabia – hrabstwo.

Wzór: skąpy – skąpstwo.

samolub – _____	kłamać – _____
łakomy – _____	obywatel – _____
przedstawiciel – _____	aktor – _____
amator – _____	sknera – _____

- Przeczytaj regułę dotyczącą pisowni wyrazów z częstką *-wstwo*.

Literę *w* pisz przed częstką *-stwo* w wyrazie utworzonym od rzeczownika lub czasownika, w którym występuje spółgłoska *w*: brzuchomówca – brzuchomówstwo.

Uzupełnij brakujące rzeczowniki lub czasowniki tak, aby powstały pary ilustrujące powyższą regułę.

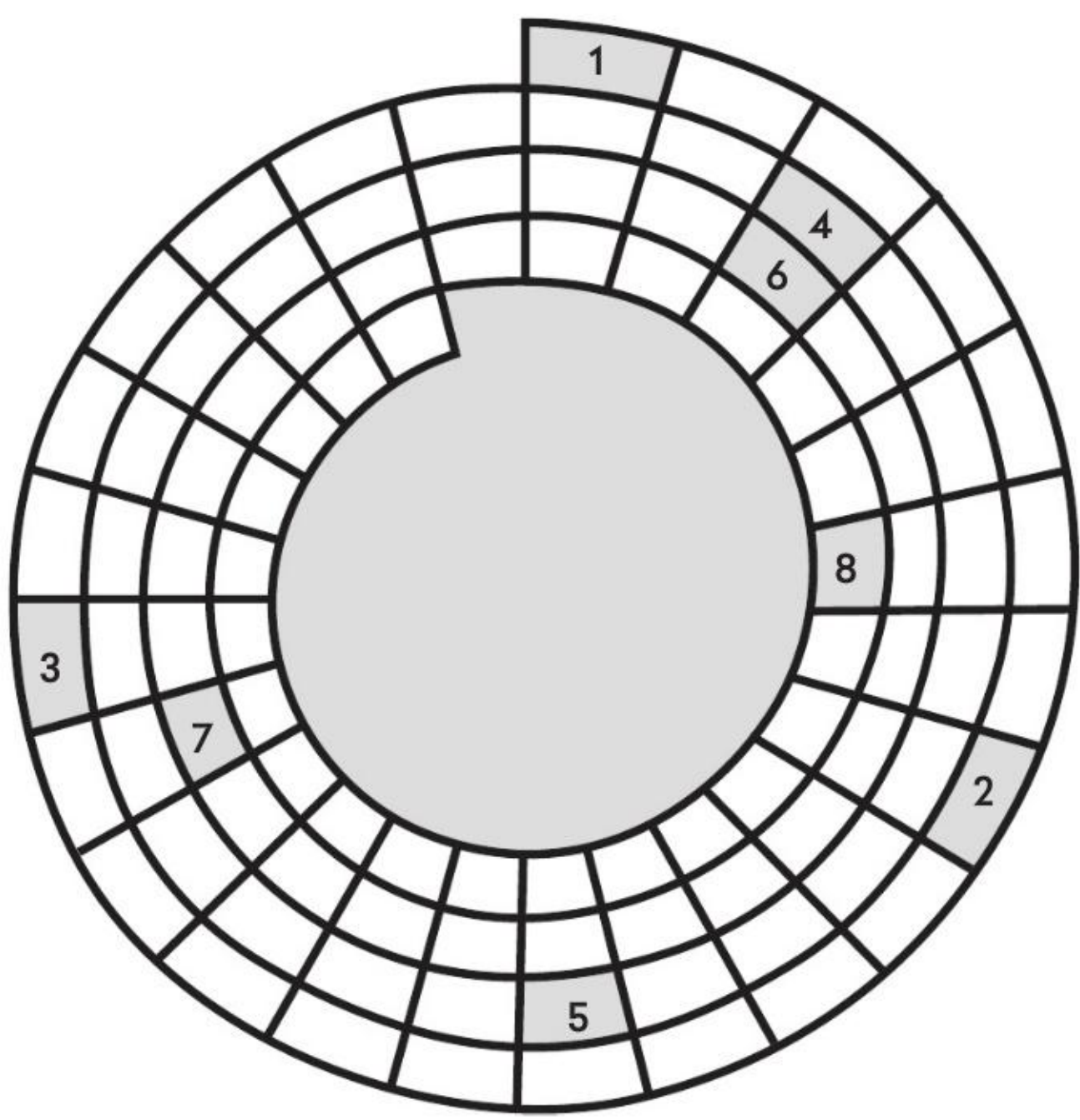
dawstwo – dawca	krasomówstwo – _____
_____ – marnotrawca	podwykonawstwo – _____
_____ – sprawozdawca	sprawstwo – _____
szubrawstwo – _____	współsprawstwo – _____
_____ – wychowawca	_____ – wykonawca
zawodowstwo – _____	znawstwo – _____

- Z podanych części utwórz rzeczowniki z zakończeniami *-ostwo, -estwo, -istwo, -astwo*.

dziad _____	gapi _____
łazęg _____	łotr _____
mistrz _____	ojc _____
plug _____	szef _____
tchórz _____	wodz _____
król _____	len _____
obrzydł _____	hrab _____

5.5 Pisownia części mowy z partykułą *nie*

- Rozwiąż krzyżówkę. Wpisz wyrazy przeciwstawne znaczeniowo do podanych. Utwórz je za pomocą przeczenia *nie*, pamiętając o regule: *nie* z rzeczownikami piszemy łącznie.

1. moc	5. cierpliwość
2. wiedza	6. poprawność
3. wiara	7. szczęście
4. pokój	8. bezpieczeństwo

- Na podstawie podanych przykładów powiedz, kiedy wyjątkowo *nie* z rzeczownikami piszemy rozłącznie.

To był nie dom, ale jakaś rudera.
Nie strumyk, ale wielką rzekę mamy przepłynąć.

Ułóż i zapisz poniżej zdanie, w którym *nie* z rzeczownikiem *pokój* napiszesz rozłącznie.

- Podkreśl czasowniki z przeczeniem *nie* i dokończ zdanie.

Ekspres z Warszawy do Krakowa nie przyjedzie na czas. Pasażerowie mogą skorzystać z innych połączeń na tej trasie. Bilety nie tracą ważności.

Nie z osobowymi formami czasowników piszę _____.

- Od podanych bezokoliczników utwórz formy nieosobowe z *nie* (zakończone na *-no*, *-to*).

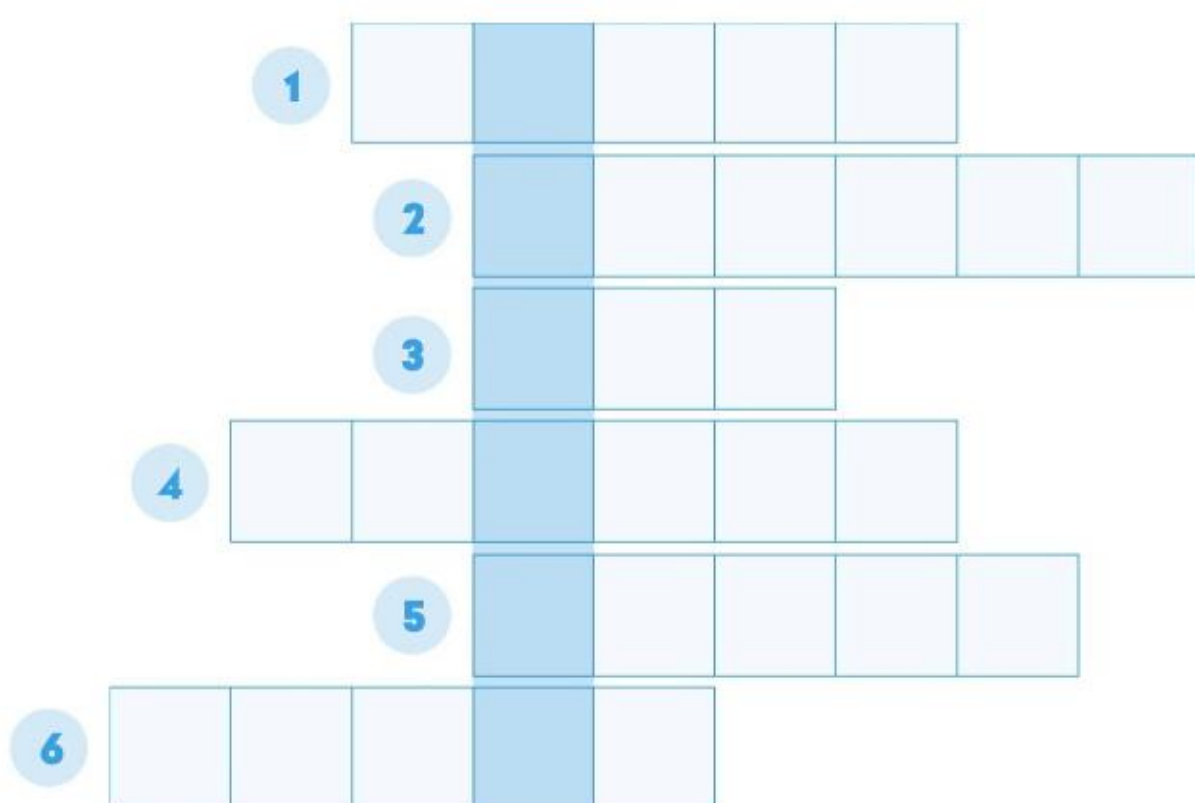
zedrzyć _____

wywieźć _____

marzyć _____

kopnąć _____

- Rozwiąż krzyżówkę. Wpisz czasowniki w czasie teraźniejszym w 1. os. liczby pojedynczej (zakończone na *-ę*) lub w 3. os. liczby mnogiej (zakończone na *-ą*).

1. huczeć – 3. os. lm.

2. mierzyć – 3. os. lm.

3. iść – 1. os. lp.

4. wierzyć – 1. os. lp.

5. szyć – 1. os. lp.

6. parzyć – 3. os. lm.

- Skreśl litery zapisane w inny sposób, a otrzymasz czasowniki z *nie*, które wcale nie są wyjątkami od reguły rozłącznej pisowni *nie* z czasownikami. Wyjaśnij, dlaczego.

A B N C I E V P A O X K O O P I X Ć D
S N I E F D A O X M Q A Z S G Q A Z Ć X
Q N Q I X E X N S A H W U I W D Z X I U Ó Ć D
X N T I T E Q W V O L K I F Ć G
N a l n E c D O d W s l e e D g Z u l d m E a q Ć

- Do podanych przymiotników dopisz po dwa wyrazy o przeciwnym znaczeniu – niech jeden z nich będzie utworzony z użyciem *nie*.

Wzór: wesoły – smutny, niewesoły.

hałaśliwy _____ ,
drogi _____ ,
agresywny _____ ,
miły _____ .

Powiedz, czy dopisane przez ciebie wyrazy – podobnie jak *smutny* i *niewesoły* – mają takie samo znaczenie? Uzasadnij odpowiedź.

- Zestaw podane przymiotniki tak, aby powstały przeciwstawienia. Pamiętaj, że *nie* z przymiotnikami piszemy w takich wypadkach rozłącznie.

mądry	suchy	głupi	mokry
-------	-------	-------	-------

nie _____ , ale _____
nie _____ , a _____

Dopisz odpowiednie przymiotniki.

nie _____ , ale chory
nie _____ , lecz ciekawy

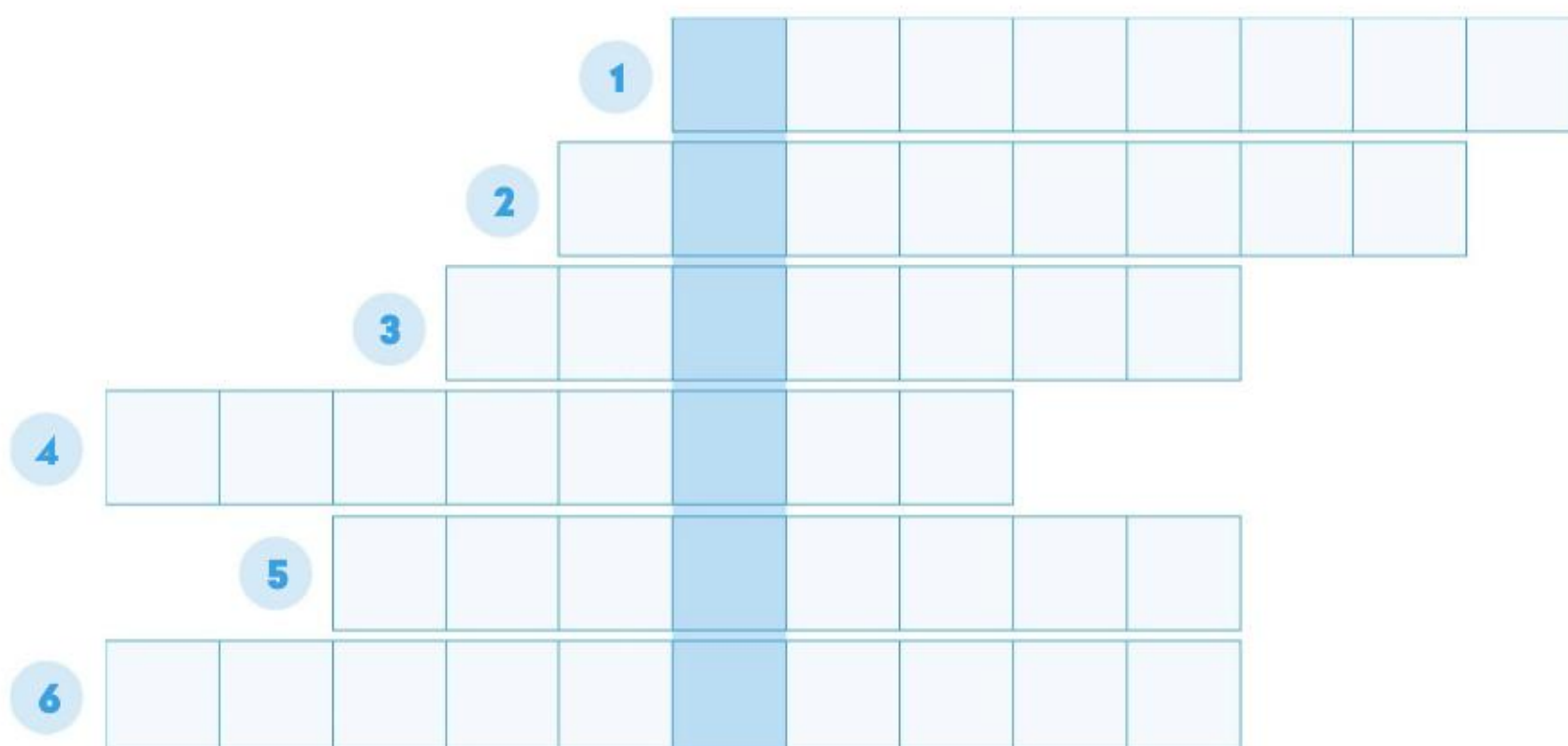
- Przy każdej grupie wyrazów zapisz przymiotniki pasujące do wszystkich rzeczowników. Zapisz je z *nie* według wzoru.

Wzór: krzew, budynek, mężczyzna – niewysoki; nie wysoki, ale niski.

1. czekolada, pigułka, kawa – _____ ;
_____, ale _____
2. sukienka, książka, audycja – _____ ;
_____, ale _____
3. pagórek, dach, podjazd – _____ ;
_____, ale _____
4. dziecko, miasteczko, opowiadanie – _____ ;
_____, ale _____
5. sąsiadka, krewna, rodzina – _____ ;
_____, ale _____

- Rozwiąż krzyżówkę. Wpisz przysłówki z *nie* utworzone od podanych przymiotników.

Wzór: wesoły – niewesoło

- drogi
- jasny
- miły
- późny
- lekki
- ciekaw

INFORMACJA

Nie z przysłówkami odprzymiotnikowymi w stopniu równym pisz łącznie (np.: *niewesoło, niegrzecznie*), a w stopniu wyższym i najwyższym – osobno (np. *nie wesalej, nie najgrzeczniej*). Nie z przysłówkami nie pochodzącymi od przymiotników pisz rozłącznie (np.: *nie bardzo, nie teraz*).

- Zastosuj podane wyżej zasady, zapisując *nie* z przysłówkami.

bardzo – _____	życzliwie – _____
wczoraj – _____	całkiem – _____
goło – _____	zaraz – _____
teraz – _____	wszędzie – _____
licznie – _____	zawsze – _____
codziennie – _____	bliżej – _____
najszybciej – _____	bezpiecznie – _____
ślicznie – _____	modnie – _____

-

nie największy	nieduży	nie większy	nie lżejsza
nieźle	nielekka	nie najlżejsza	nie najcieplej
nie lepiej	nie dziś	nie wczoraj	nie jutro

Nie z przymiotnikami w stopniu _____ pisz _____,

np.: _____; natomiast z przymiotnikami

w stopniu _____ i _____ pisz

_____, np.: _____.

Nie z _____ odprzymiotnikowymi w stopniu równym pisz

_____, np.: _____, natomiast w stopniu

_____ i najwyższym – _____,

np.: _____ .

Nie z przysłówkami nieutworzonymi od przymiotników pisz

_____, np.: _____,

_____ (wyjątek: *nieopodal*).

-

1			3										
2	1											4	7
3		2		5									
4					6								

Jesteś

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

1. mniej
2. najlepszy
3. łatwo
4. najgorsze

- Porównaj zdania z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu równym zapisanymi z *nie* rozdzielnie. Powiedz, kiedy należy je pisać właśnie tak.

On był nie gruby, ale chudy.

Było nie łatwo, ale bardzo trudno zdobyć te bilety.

Siedzieliśmy nie smutni, ale weseli.

Ułóż podobne zdanie. _____

- Podkreśl i wypisz zaimki z przeczeniem *nie*. Powiedz, jak się pisze *nie* z zaimkami.

Nie oni to zrobili, proszę pana. _____

Przyniosłeś nie nasze ubrania. _____

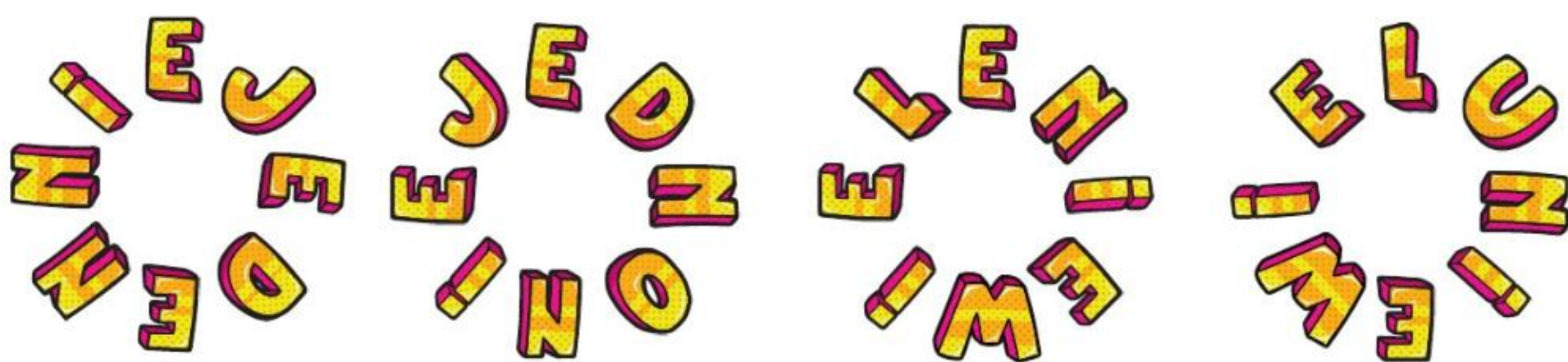
Jadę nie tam, gdzie trzeba. _____

Odczytaj i zapisz wyjątki od tej reguły.

ocean	ikajein	yzrótkein	jówsein*
_____	_____	_____	_____

*w znaczeniu dziwny

- Odczytaj wyrazy, które są wyjątkami od reguły pisowni *nie* z liczebnikami.

Uzupełnij zdanie.

Nie z liczebnikami piszemy _____,

np.: _____, _____, _____.

INFORMACJA

Pisz tak: niejeden (wielu) – nie jeden, ale dwóch

5.6 Pisownia imiesłów z partykułą *nie*

- Połącz przysłówek z imiesłowem tak, aby utworzyć poprawne wyrażenia. Napisz je, pamiętając, że wyrażenia typu *mało widoczny*, *świeżo wycięty* należy pisać rozdzielnie.

zdaleń	słabo	dobrze	mało
dopiero	wyglądający	sterowany	grający
rozumiejący	otworzony	czysto	średnio
nowo	lekko	bardzo	mało
widoczny	strawny	otwarty	inteligentny
zamożny	naukowy	obecnie	obowiązujący

- Każdy z imiesłów występuje w dwóch znaczeniach. Połącz je, a potem utwórz zdania z każdym z nich.

nieoceniony	1. bezcenny	2. ten, który nie pije niczego w tej chwili
niepalący	1. abstynent	1. taki, który wcale nie pali tytoniu
niepijący	2. taki, którego nie oceniono	2. taki, który nie pali papierosów w tej chwili

- Od podanych czasowników utwórz imiesłowy przymiotnikowe bierne i czynne. Napisz je poprawnie z partykułą *nie*.

- podawać:
imiesłów czynny z *nie*: _____,
imiesłów bierny z *nie*: _____;
- moczyć:
imiesłów czynny z *nie*: _____,
imiesłów bierny z *nie*: _____;
- zajmować:
imiesłów czynny z *nie*: _____,
imiesłów bierny z *nie*: _____;
- myć:
imiesłów czynny z *nie*: _____,
imiesłów bierny z *nie*: _____;
- malować:
imiesłów czynny z *nie*: _____,
imiesłów bierny z *nie*: _____.

- Utwórz imiesłowy przymiotnikowe lub przysłówkowe od podanych par czasowników. Zapisz je poprawnie z *nie*.

Pisownia rozdzielna obowiązuje wtedy, gdy imiesłów przymiotnikowy jest częścią wyraźnego przeciwstawienia tekstowego (np. nie mówiący, ale słuchający).

- a) nie leżeć, ale stać: _____
- b) nie pisać, ale czytać: _____
- c) nie przeczytać, ale przejrzeć: _____

- Odczytaj czasowniki. Utwórz od nich stosowne imiesłowy i wpisz do tabeli zgodnie z nagłówkami.

czyć – li	kop – za – ać	klucz – wy – yć	czqć – za
za – po – pi – nać	po – na – czqć	zu – ro – mieć	czyć – kro
wać – ro – cho	tać – huś	mieć – u	wać – lak – re – so się
mo – czyć – na	ro – pud – wać	sać – u – cze	wać – śpie

Imiesłów przysłówkowy uprzedni z <i>nie</i>	Imiesłów przysłówkowy współczesny z <i>nie</i>

5.7 Pisownia formantów w wyrazach pochodnych

- Połącz wyrazy z podanymi przedrostkami. Napisz wyrazy pochodne – pamiętaj o łącznej pisowni całości.

mikro-	kontr-	mini-	anty-	bez-	eks-	ekstra-
feudalny		rakietowy		zwrotny		interesowny
król		premier		klasa		premia
propozycja		ofensywa		lodówka		spódniczka
kosmos		skala		podstawny		klimat

przeciw-	pseudo-	za-	super-	wice-
rządowy	natarcie	kibic	wynalazca	czekolada
auto	konsul	dyrektor	logować się	budować

- Zastosuj poniższe zasady i napisz poprawnie wyrazy pochodne.

- a) Jeśli przedrostek łączy się z rzeczownikiem będącym nazwą własną (pisaną wielką literą), stosuje się łącznik, np.: *pseudo-Rosjanin*, *anty-Rosjanin*, *super-Europejczyk*.

pseudo + Polak, Azjata, Hiszpan _____

anty + Japończyk, Amerykanin, Chińczyk _____

super + Czeszka, Polka, _____

- b) Częstkę *ponad*, występującą często w połączeniu z przymiotnikami, należy pisać łącznie, np.: *ponadczasowy*.

ponad dwa lata _____

ponad miesiąc _____

ponad godzinę _____

ponad rok _____

Utwórz i napisz wyrazy pochodne zgodnie z poniższą regułą.

Pisownia przedrostków *bez-*, *nad-*, *ob-*, *od-*, *pod-*, *przed-*, *roz-*, *w-* jest niezależna od wymowy i liter rozpoczynających rdzeń.

bez- + wonny, przewodowy _____

nad- + pisać, produkcja _____

ob- + darować, sypać _____

od- + piąć, sunąć _____

pod- + sypać, pisać _____

roz- + bawić, pisać _____

w- + masować, cisnąć _____

Od wyrazów z nawiasów utwórz wyrazy pochodne zgodnie z regułami.

Przedrostek *z-* należy pisać jako *z*:

- przed literami oznaczającymi samogłoski, np.: zautomatyzować;
(elektryfikować) _____;
(identyfikować) _____; (użyć) _____;
- przed literami oznaczającymi spółgłoski dźwięczne: *b, d, g, w, z, ż, rz, dz, dż, dź*, np.: zjeść; (działać) _____;
(gubić) _____; (wodzić) _____;
(rzucić) _____; (dzielić) _____;
- przed literą *h*, bez względu na wymowę, np.: zhańbić; (harmonizować) _____;
(heblować) _____;
- przed *s, si, sz*, np.: zsiadać; (sypać) _____;
(szokować) _____.

Przedrostek *z-* należy pisać:

- jako *s-* przed literami oznaczającymi spółgłoski bezdźwięczne: *p, t, k, f, c, cz, ch*, np.: szczepić; (palić) _____;
(trzepać) _____; (fotografować) _____;
(chylić się) _____; (chować się) _____;
- jako *ś-* przed spółgłoską bezdźwięczną *ć*, oznaczaną w piśmie dwuznakiem *ci*, np.: ściąć; (ciągnąć) _____; (ciec) _____.

Rozwiąż krzyżówkę, wpisując rzeczowniki z częstkami *-estwo*, *-ostwo*, *-stwo*.

1						3			
2							4		
3									
4				2					
5								5	
6	1								6

Hasło:

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

1. król
2. szef
3. żelazo

4. książę
5. papież
6. małżonek

Uzupełnij poniższe reguły brakującymi wyrazami pochodnymi.

- a) Należy pisać częstkę *-cki* zgodnie z wymową w wyrazach utworzonych od tematów zakończonych na *t, c, ć, k, cz*, np.: inteligent – inteligencki;

Siedlce – _____; gotyk – _____;

Kielce – _____; Grecja – _____;

- b) Należy pisać częstkę *-dzki* mimo wymowy [cki] w przymiotnikach utworzonych od tematów zakończonych na *d, dz, dź, dt*, np.: Szwed – szwedzki;

Łódź – _____; Grudziądz – _____;

gromada – _____; Sieradz – _____;

- c) Należy pisać częstkę *-ski* w przymiotnikach utworzonych od różnych tematów zgodnie z wymową, np.: Limanowa – limanowski;

koń – _____; malarz – _____;

Sas – _____; Elbląg – _____;

Dania – _____; Belgia – _____;

Serbia – _____.

5.8 Znaki interpunkcyjne – przecinek

- Przeczytaj poniższe zdania i wpisz brakujące przecinki. Napisz także własne przykłady zdań ilustrujących kolejne reguły.

Oddzielaj przecinkiem:

- jednorodne części zdania połączone bezspójnikowo, np. podmioty, dopełnienia, przydawki, części składowe w zdaniu złożonym:

Kup bułki masło chleb i jajka.

Twój przykład: _____

Jacek kupował telefony płacił gotówką pakował sprzęt.

Twój przykład: _____

- powtarzane człony zdania:

Długi długi był ten wykład.

Twój przykład: _____

- człony zdania połączone spójnikami typu *a, ale, lecz, czyli*:

Idę po bułki ale czy będą świeże?

Twój przykład: _____

Nie ona lecz ja wygram bieg.

Twój przykład: _____

- człony pełniące identyczną funkcję w zdaniu oddzielone identycznymi spójnikami:

I marchew i pietruszka są świeże.

Twój przykład: _____

Zjem albo kanapkę albo słodką bułkę.

Twój przykład: _____

- z obu stron wyrazy i wyrażenia oznaczające stosunek mówiącego do treści wypowiedzi, np.: *bynajmniej, istotnie, faktycznie, oczywiście, owszem, przeciwnie*, jeśli są wyraźnie odczuwane jako wtrącone:

Kolega nie lubi grać w piłkę, a ja owszem, gram z przyjemnością.

Twój przykład: _____

Użyj czasowników we właściwej formie czasu przeszłego i wstaw przecinki między członami podmiotów szeregowych.

Kierowcy ładowacze i operatorzy (przyjść) _____ w sprawie ogłoszenia.

Kobiety mężczyźni i dzieci (tłoczyć się) _____ przed wejściem.

Julka Zuzia i Michał (znaleźć) _____ wreszcie ten adres.

Marek, Michał i Ania w lesie (szukać) _____ malin.

Dorota, Ewa i Zosia (podjąć się) _____ tego zadania.

Poniżej znajdują się autentyczne ogłoszenia, w których brakuje kropek lub przecinków. Powiedz, jaki skutek mogą przynieść błędy interpunkcyjne znajdujące się w anonsach. Popraw przytoczone ogłoszenia.

Sprzedam dom wykończony 3 piętra sauna klepka dębowa z ogródkiem.

Kupię przyczepy kempingowe uszkodzone całe.

Do sprzedania działki nad morzem Ostrowo.

Do wynajęcia leśniczówka na Mazurach nad jeziorem Sierpień.

Wczasy nad jeziorem Bieszczady.

Sprzedam budynek nowy w centrum Kielc parking.

W ogłoszeniach bardzo często pojawiają się błędy interpunkcyjne. Sprawdź się jako korektor i wpisz właściwe znaki. Możesz użyć: kropki, przecinka, wykrzyknika, dwukropka, pytajnika, średnika, myślnika.

Komory chłodnicze przenośne agregaty.

Komputery notebooki sieci komputerowe Internet.

Przyjmę płaszcze garnitury damskie.

Amerykański polar bawełna spieralna teksas.

Kaszuby dom letniskowy las jezioro tel. 512-51-77.

Sopot 2 pokoje widok na morze tel. 616-71-61.

Karpacz bungalów luksus tel. 332-233225.

Transport lotniczy superceny eksport import świat.

Szukasz pracy zostań instruktorem aerobiku Akademia Ruchu Tańca zaprasza.

Ale okazja Ford Granada wszystkie części za 1500 zł komplet.

Organizacja wesel przyjęć komunijnych tanio klimatyzowana sala.

5.9 Znaki interpunkcyjne – cudzysłów

- Przytoczone niżej zasady uzupełnij własnymi przykładami użycia cudzysłowa.

Cudzysłów stosuje się:

- podczas podawania tytułów utworów, np.: Idziemy na nową część „Batmana”.

Twój przykład: _____

- cytując fragmenty tekstów, np.: Już sam mistrz pisał: „Ile jeszcze nocy nieprzespanych [...]”.

Twój przykład: _____

- podczas wyróżniania niektórych nazw własnych, np. przezwisk, pseudonimów, kryptonimów organizacji, jednostek wojskowych itp., np.: Oddział „Ząb” został otoczony przez hitlerowców.

Twój przykład: _____

- do wyodrębniania nazw firmowych, jeśli występują na końcu wielowyrazowych konstrukcji opisowych, np.: zegarek marki „Citizen”, pralka marki „Amica”.

Twój przykład: _____

- aby podkreślić ironiczne użycie jakiegoś wyrazu (np. w znaczeniu przeciwnym do utrwalonego w języku), np.: Ten „strzał stulecia” wylądował jakieś dziesięć metrów od celu.

Twój przykład: _____

- Popraw cudzysłowy użyte niezgodnie z podanymi zasadami.

W cudzysłowie nie należy zapisywać:

- wyrazów użytych przenośnie lub w znaczeniu potocznym, np.: „Łypał” na niego złowrogo.

Poprawnie: _____

- związków frazeologicznych w zdaniach, np.: Przyszedł i „pocałował klamkę”.

Poprawnie: _____

5.10 Pisownia skrótów i skrótowców

- Aby szybciej przekazać informacje, często skraca się wyrazy. Na podstawie podanych przykładów przypomnij, kiedy po skrócie należy stawiać kropkę, a kiedy nie. Podaj własne przykłady ilustrujące zasadę.

a. – albo
dr – doktor

godz. – godzina
wg – według

por. – porównaj
mjr – major

- Skróć poprawnie podane wyrazy. W wypadku wątpliwości skorzystaj ze słownika ortograficznego.

arkusz _____

ćwiczenie _____

artykuł _____

profesor _____

kilogram _____

biskup _____

ulica _____

magister _____

dyrektor _____

osiedle _____

strona _____

tysiąc _____

numer _____

inżynier _____

rysunek _____

harc mistrz _____

hrabia _____

ksiądz _____

- Korzystając z poniższych uwag, napisz skróty podanych wyrażeń.

INFORMACJA

Tylko jedną kropkę po skrócie stawia się wtedy, gdy w wyrażeniu wielowyrazowym kolejny wyraz zaczyna się od spółgłoski, np.: *bm.* – bieżącego miesiąca, *itd.* – i tak dalej.

Jeśli w wyrażeniu wielowyrazowym drugi lub kolejny wyraz rozpoczyna się od samogłoski, kropkę należy postawić po skrócie każdego wyrazu, np.: *m.in.* – między innymi, *o.o.* – ograniczona odpowiedzialność.

centralne ogrzewanie _____

przed naszą erą _____

do spraw _____

i tym podobnie _____

pełniący obowiązki _____

jak wyżej _____

pod tytułem _____

ciąg dalszy nastąpi _____

świętej pamięci _____

bieżącego roku _____

na przykład _____

wyżej wymieniony _____

- Rozszyfruj skróty i wpisz je do odpowiedniej rubryki tabeli.
dol, l, dag, ckm, kg, sin, ha, kor., pes., pm, rkm, s, t, v, cos

Obce jednostki monetarne	Jednostki miar i wag	Skróty wojskowe	Skróty matematyczne i fizyczne

INFORMACJA
 Po skrótach polskich jednostek monetarnych nie stawia się kropki (por. złoty – zł, grosz – gr).

- Rozwiąż krzyżówkę. Wpisz rozwinięcia podanych skrótów.

1

2

3

4

5

6

7

1. płk
 2. prof.
 3. kol.
 4. g
 5. rtg.
 6. pl.
 7. mgr

- Korzystając z informacji na temat zapisu odmiany skrótowców (część 1 podręcznika, s. 67 i 69), zapisz poprawne formy jednostek we wskazanych przypadkach.

Polfa	TOPR	MON	ZAMECH	LOP
--------------	-------------	------------	---------------	------------

D. (kogo?, czego?)

_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------

Ms. (o kim?, o czym?)

_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------

PKS	ONZ	LOT	UJ	PKS
------------	------------	------------	-----------	------------

C. (komu?, czemu?)

_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------

N. (z kim?, z czym?)

_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------

PZMot	MKOI	Pafawag	LOK	CBOS
--------------	-------------	----------------	------------	-------------

C. (komu?, czemu?)

_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------

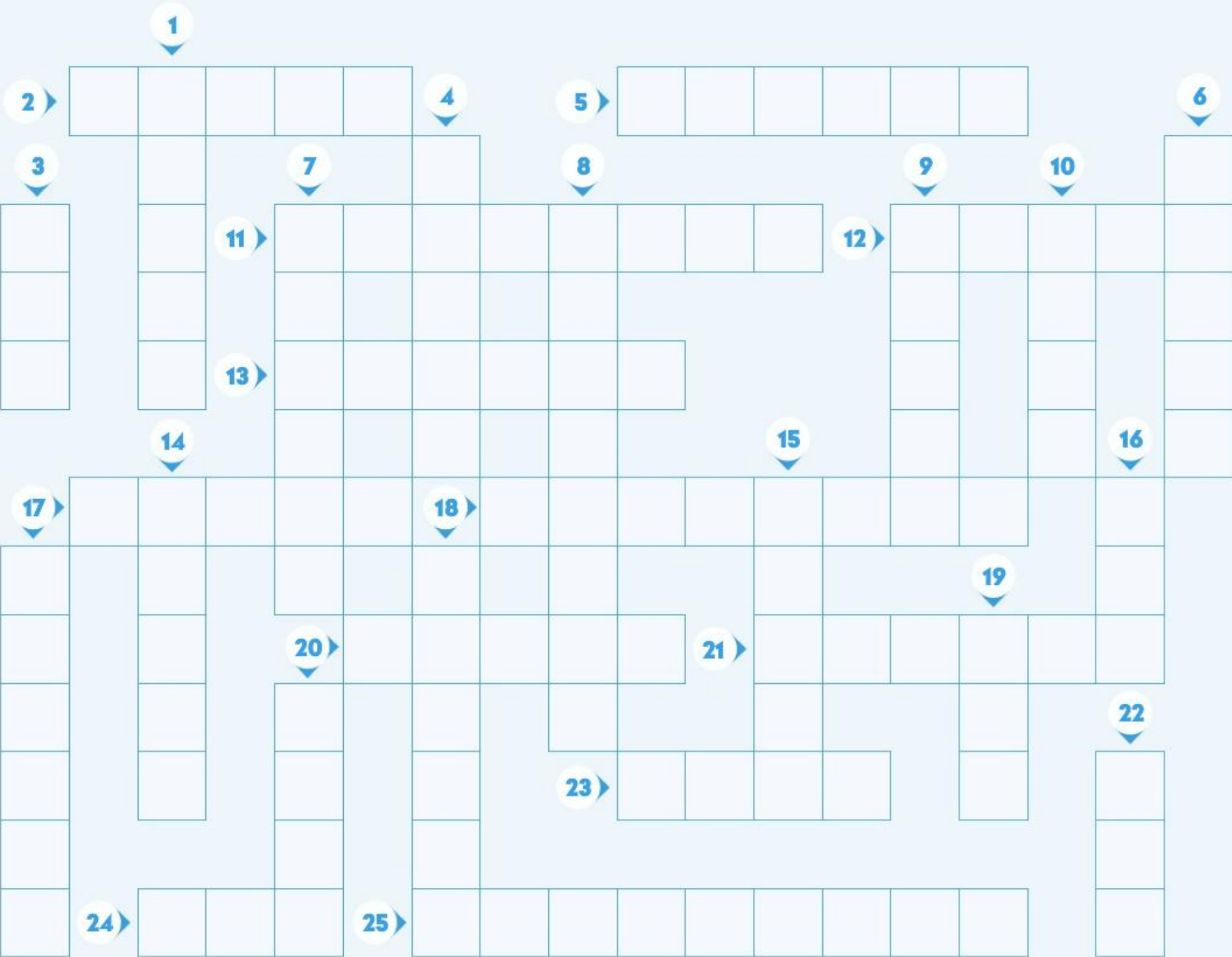
N. (z kim?, z czym?)

_____	_____	_____	_____	_____
-------	-------	-------	-------	-------

- Ułóż zdania z trzema wybranymi skrótowcami w przypadkach innych niż mianownik. W razie potrzeby sprawdź, co oznaczają.

5.11 Sprawdź swoje umiejętności

Rozwiąż krzyżówkę panoramiczną – podaj poprawne formy dopełniacza liczby pojedynczej lub mnogiej wymienionych rzeczowników.

1. Indie	11. Słowacja	19. reja
2. linia	12. knieja	20. pionowo – szyja
3. tuja	13. anemia	20. poziomo – nacja
4. kolej	14. pasja	21. gloria
5. aronia	15. magia	22. soja
6. lilia	16. boja	23. żmija
7. stacja	17. pionowo – skrobja	24. koja
8. animozja	17. poziomo – opcja	25. ideologia
9. kopia	18. pionowo – partia	
10. idea	18. poziomo – Kolumbia	

- Podkreśl wyrażenia przyimkowe.

obok stołu	pod dachem	w drzwiach	naprawdę	na dole
przedtem	przed tobą	o nim	pojutrze	poddasze
				za dnia

Napisz dwa zdania z wybranymi wyrażeniami.

- Razem czy osobno? I tak, i tak, ale za każdym razem zmiana zapisu łączy się ze zmianą znaczenia. Ułóż zdania z podanymi wyrazami i wyrażeniami, aby to udowodnić.

nieraz – nie raz

naprzód – na przód

- W którym z wyrazów pisowni *rz* nie można uzasadnić wymianą *rz* na *r*?
Zaznacz poprawną odpowiedź.

- ☐ morze
☐ brzeg
☐ żeglarz
☐ mierzyć

- Podkreśl zdanie, w którym interpunkcja jest niepoprawna.

- ☐ Klasowa wycieczka, ta do Warszawy, nie była zbyt udana.
☐ Mieli nas odwiedzić znajomi z zagranicy ale się rozmyślili.
☐ Uczeń przygotował na lekcję plastyki bibułę, klej, nożyczki.

- W podanym tekście wstaw brakujące przecinki i cudzysłowy.

Aleksander Fredro wybrał jako motto *Zemsty* cytat: Nie masz nic tak złego żeby się na dobre nie przydało. Bywa z węża dryjakiew złe często dobremu okazyją daje. Słowa te pochodzą z utworu XVII-wiecznego historyka pisarza i zbieracza przysłów Andrzeja Maksymiliana Fredry pt. *Przysłowia mów potocznych albo przestrogi obyczajowe, radne, wojenne*.

- Uzupełnij poniższe zdania. Wybierz poprawną odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Skrót od wyrażenia *między innymi* zapisujemy: A/B, ponieważ C/D.

- A. min.
- B. m.in.
- C. jeśli w wyrażeniu wielowyrazowym drugi lub kolejny wyraz rozpoczyna się od samogłoski, kropkę należy postawić po skrócie każdego wyrazu.
- D. jeśli w wyrażeniu wielowyrazowym drugi lub kolejny wyraz rozpoczyna się od samogłoski, kropkę stawiamy po skrócie ostatniego wyrazu.

- Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W skrótowcach małymi literami zapisujemy litery oznaczające przyimki lub spójniki, np. OSiR (Ośrodek Sportu i Rekreacji).	☐ P	☐ F
Skrótowce, które w wymowie kończą się na -e, -i, -o, -u oraz akcentowane -a, nie odmieniają się (np. PKP, PTTK).	☐ P	☐ F

- Zapisz poniższe wyrazy, dodając do nich partykułę *nie*.

smak – _____	ładny – _____
ładnie – _____	jutro – _____
zapisywanie – _____	trzeba – _____
widzieć – _____	widząc – _____
chcę – _____	mogący – _____
zjadłszy – _____	ugotowany – _____

Wybierz z powyższej listy trzy dowolne wyrazy z partykułą *nie* i ułóż z nimi zdania pojedyncze rozwinięte.

6.1 Opowiadanie z dialogami

- Według własnego pomysłu uzupełnij tekst opowiadania. Najpierw przeczytaj całość.

_____ . Magda siedziała _____ .
 Było już _____ , ale jeszcze _____ .
 Dziewczynie _____ . Kiedy _____ ,
 zadzwonił _____ .
 – Słucham – _____ .
 – To ja – _____ .
 – Miałeś _____ – _____ .
 – Nie zdążyłem – _____ .
 – _____ – poprosiła Magda.
 – Zaraz będę – _____ .
 Po dziesięciu minutach _____ .
 Magda otworzyła, a w drzwiach _____ .
 – Przyniosłem ci _____ – _____ .
 – Dziękuję, nie wejdiesz? – _____ .
 Alek odwrócił się na pięcie i nagle _____ . Słysząc tylko
 _____ . Magda chwyciła za _____ .
 – Pogotowie? Proszę przyjechać na _____ .
 Mój kolega chyba _____ – krzyczała
 do telefonu Magda.
 Po dwudziestu minutach _____ .
 Chłopak został _____ . Okazało się, że noga była tylko
 skręcona.
 Następne dwa tygodnie Alek _____ .

Napisz opowiadanie zaczynające się od słów: „Ten dzień wcale nie zapowiadał się tak ciekawie ...”. Najpierw jednak przeczytaj informacje, które pomogą ci je stworzyć.

Pamiętaj o właściwej kompozycji opowiadania:

- a) część wstępna – przedstawiasz miejsce akcji, bohaterów, sytuację wyjściową, od której akcja się rozpocznie;
- b) opisujesz przebieg akcji, czyli kolejne zdarzenia następujące po sobie, które prowadzą do rozwiązania;
- c) zakończenie – opowiadasz, jak skończyły się wydarzenia.

Jeśli opanujesz pisanie według typowego układu, możesz następnie poprobować zmienić nieco kompozycję (np. zacząć od zdarzenia końcowego).

Uwagi pomocnicze:

- używaj czasowników w jednym czasie (zwykle w opowiadaniu jest to czas przeszły),
- pamiętaj, że czasowniki w czasie teraźniejszym nadają szybsze tempo narracji,
- czasem można podczas opowiadania zmienić czas przeszły na teraźniejszy, ale należy to robić w sposób przemyślany, a nie dowolny,
- wprowadzaj dialogi, dużo dialogów – one czynią tekst bardziej żywym i barwnym.

Jak wprowadzać dialogi?

Można tak:

Grupa podeszła pod zamek.

– Hop, hop! Jest tam kto? – krzyknęli wszyscy.

– Już zamknięte – odezwał się cichy głos zza krat.

lub tak:

Grupa podeszła pod zamek. Wszyscy krzyknęli:

– Hop, hop! Jest tam kto?

Zza krat dobiegła cicha odpowiedź:

– Już zamknięte.

6.2 Opowiadanie z elementami opisu przeżyć wewnętrznych

- W tym krótkim opowiadaniu brakuje dwóch opisów. Twoim zadaniem jako autora będzie ich dopisanie. Więcej dowiesz się w trakcie czytania.

Niespodziewanie wyłonił się las. Adam był nieco zdziwiony, bo nigdy go wcześniej nie widział, a przecież bywał nad zatoką nieraz. Może po prostu nie dotarł tak daleko, a może... Nie chciał się więcej zastanawiać, kłopotów miał aż nadto. Przystanął i zaczął się przyglądać – ciarki przeszły mu po plecach...

INFORMACJA

Opis miejsca – zaprezentowanie miejsca, w którym rozgrywa się akcja; wygląd (opis) miejsca powinien działać na wyobraźnię czytelnika.

Opis przeżyć wewnętrznych bohatera – wybrane elementy doznań postaci, czyli np. co czuła, co myślała w danej sytuacji, co się działo w jej głowie.

Teraz ty – opisz las tak, aby również czytelnikowi ciarki mogły przejść po plecach. Zgromadź słownictwo:

las – inaczej: bór, gęstwina, _____

jaki? – tajemniczy, ponury, _____

drzewa – sosny, dęby, _____

jakie? – pochylone, poskręcane, _____

co robią? – wyciągają gałęzie, szeleszczą, pomrukują, _____

krzaki, inna roślinność – jałowiec, maliny, mech, _____

jakie? – _____

co robią? – _____

odgłosy zwierząt: pohukiwanie sowy, wycie wilka _____

Inne elementy: _____

Twój opis: _____

6.3 Rozprawka

- Uporządkuj słownictwo ze względu na jego funkcję w rozprawce. Wpisz sformułowania z ramki w odpowiednie miejsca poniżej.

warto jeszcze dodać; poza tym; świadczą o tym słowa; zatem;
stoję na stanowisku, że; przytoczone argumenty potwierdzają stanowisko
zaprezentowane we wstępie; uważam, że słuszne jest twierdzenie;
przede wszystkim; na koniec chcę podkreślić; powołam się na słowa;
w związku z powyższym, potwierdzam; w mojej opinii; z kolei;
nie waham się stanąć po stronie przekonania, że; przejdę teraz do;
jestem przekonany; w dodatku; natomiast; nie mam wątpliwości;
świadczą o tym słowa; w gruncie rzeczy; warto poruszyć jeszcze jedną
kwestię; nie można zapomnieć, że; zacytuję słowa; sądzę; zacznę od

Słownictwo zapewniające spójność wypowiedzi: _____

Słownictwo porządkujące argumentację: _____

Słownictwo wyrażające opinię piszącego: _____

Słownictwo służące przytoczeniu cudzych słów: _____

Słownictwo podsumowujące: _____

- Którą z poniższych tez uzasadniają zebrane argumenty i zaprezentowane przykłady?

- Uśmiech jest najlepszym kluczem do serca drugiego człowieka.
- Wiele prawdy kryje się w powiedzeniu, że śmiech to zdrowie.
- Humorystyczne potraktowanie cudzych słabości może być najlepszym lekarstwem na ludzkie wady.

Argument: Humor i śmiech od bardzo dawna uchodzą za czynniki sprzyjające zdrowiu, a terapię śmiechem zaczęto nawet stosować w leczeniu.

Przykład: Badania nad działaniem śmiechu na człowieka udowodniły, że jest on przyczyną rozszerzenia naczyń, zmiany tętna i ciśnienia tętniczego krwi, powoduje też zmiany immunologiczne, pomagając pacjentom chorym na reumatoidalne zapalenie stawów. I chociaż skutki takiej terapii są zazwyczaj dość krótkotrwałe, nie można ich pominąć.

Argument: Dobry nastrój i śmiech sprzyjają lepszemu samopoczuciu chorego i mają działanie pomocnicze w procesie leczenia wielu chorób.

Przykład: Dzięki dobremu humorowi chory człowiek przestaje być skoncentrowany na swoich dolegliwościach, przez co mogą się stać dla niego mniej uciążliwe. Z pewnością dobry nastrój zapobiega depresji często towarzyszącej poważnym schorzeniom.

● Zapisz tezy do podanych tematów.

- Praca – przyjemność czy niemiła konieczność?
- Wspinaczka wysokogórska – wspianiała realizacja ludzkich pragnień czy niepotrzebne narażanie zdrowia i życia?

● Rozważ podane przysłowia, na ich podstawie zaproponuj tezę i hipotezę.

Jak sobie
pościelesz, tak się
wyśpisz.

Teza:

Hipoteza:

Co kraj, to obyczaj.

Teza:

Hipoteza:

Dla chcącego nic
trudnego.

Teza:

Hipoteza:

- Wybierz jedną z tez postawionych w poprzednim ćwiczeniu i zapisz dwa argumenty, którymi ją uzasadnisz.

Argument 1: _____

Argument 2: _____

- Po przeanalizowaniu tematu oraz zebranych argumentów zredaguj wstęp i zakończenie rozprawki.

Temat: *Trudne życiowe doświadczenie – wzmacnia czy osłabia człowieka? Rozważ problem w rozprawce.*

Wstęp – sformułowanie hipotezy:

Argumenty:

1. Nieszczęścia i tragiczne wydarzenia sprawiają, że stajemy się mądrzejsi, a nabyte doświadczenie podpowie nam w przyszłości, jak zareagować w podobnej sytuacji.
2. W trudnych doświadczeniach życiowych można zdobyć odporność na przeciwności losu, podobnie jak odporność na niejedną chorobę nabywamy po jej przechorowaniu.
3. Każdą trudną sytuację życiową łatwiej przetrwać, kiedy mamy przy sobie osobę, która nas wspiera w ciężkich momentach – nieszczęście może umocnić nasze więzi.
4. Przykre doświadczenia mogą na bardzo długo, a nawet na trwałe zagościć w naszej pamięci i mieć negatywny wpływ na dalsze życie.
5. Człowiek niekiedy znajduje się w tak tragicznej sytuacji, że powoduje ona zniszczenie nawet silnych więzi istniejących pomiędzy nim a innymi osobami.

Zakończenie – postawienie tezy:

● Sformułuj wnioski na podstawie podanych faktów z życia bohaterów literackich. Zapisz je w postaci twierdzeń (tez).

- Skawiński stracił pracę, ponieważ książka, którą otrzymał z Nowego Jorku, obudziła w nim wspomnienia o dawno utraconej ojczyźnie i zapomniał zapalić latarnię.
- Skawiński, wsiadając na statek, od czasu do czasu dotykał schowanego w ubraniu na piersi *Pana Tadeusza* – książki o Polsce, pisanej w polskim języku, chociaż przez nią zaniedbał swoje obowiązki i utracił posadę latarnika.

Wniosek: _____

- Strzelec z ballady *Świtezianka* złamał przysięgę złożoną nieznajomej dziewczynie z lasu.
- Dusza wiarołomnego młodzieńca została uwięziona pod modrzewiem rosnącym nad brzegiem jeziora.

Wniosek: _____

- II część *Dziadów* Adama Mickiewicza nawiązuje do obrzędu ludowego kultywowanego w rodzinnych stronach poety, związanego z przywoływaniem dusz zmarłych przodków.
- Ballady Mickiewicza odwołują się do przekonania utrwalonego w wierzeniach ludowych, że nie ma winy bez kary.

Wniosek: _____

- Połącz argumenty z tezą, którą uzasadniają. Dopisz do jednego z argumentów przykład – wykorzystaj własne obserwacje lub znajomość literatury.

Internet pomaga w poznaniu różnych zakątków świata.

Dzięki internetowi podróżnicy znajdują sponsorów wypraw lub osoby chętne do współudziału w ekspedycji.

Internet sprzyja nawiązywaniu kontaktów.

Ludzie, którzy nie mogą wziąć udziału w dalekiej wyprawie, dzięki internetowi mają możliwość oglądania fotorelacji i filmów z eskapad w najdziwniejsze zakątki świata.

Internet znacznie wpływa na poszerzenie naszej wiedzy.

Na platformach internetowych możemy odbywać wirtualne spacery po najbardziej odległych miejscach.

- Zanim przystąpisz do napisania rozprawki, przygotuj się, tworząc plan swojej pracy. Wybierz jeden z poniższych tematów i napisz plan rozprawki.
- Norma językowa – czy powinniśmy jej przestrzegać na co dzień?
 - Czy niesienie pomocy daje taką samą radość zarówno pomagającemu, jak i otrzymującemu pomoc?

Plan rozprawki

Wstęp

Teza lub hipoteza: _____

Część argumentacyjna

Argument: _____

Przykład: _____

Argument: _____

Przykład: _____

Zakończenie

Potwierdzenie lub postawienie tezy: _____

- Uzupełnij rozprawkę, dodając przykład z literatury oraz zakończenie.

Temat: Napisz rozprawkę, w której ocenisz, czy słuszne jest powiedzenie, że apetyt rośnie w miarę jedzenia. Swoje stanowisko uzasadnij argumentami i przykładami z literatury.

Natura ludzka jest bardzo skomplikowana i do końca niezbadana, bo każdy człowiek jest inny. Różni ludzie zupełnie inaczej reagują na te same sytuacje. Są jednak charakterystyczne dla wielu z nas zachowania, które często znajdują odzwierciedlenie w znanych przysłowiach czy powiedzeniach. Jednym z nich jest to, że apetyt rośnie w miarę jedzenia. W pełni zgadzam się tym stwierdzeniem odnoszącym się do natury ludzkiej. Uważam, że im więcej człowiek czegoś ma, tym bardziej pragnie posiadać jeszcze więcej i więcej.

Zacznę od tego, że każdy chce być bogaty i rzadko kiedy ludziom wystarczają dobra materialne, które posiadają. Często, mając już wiele, nieustannie dążą do pomnażania majątku. Jako przykład może posłużyć postępowanie Ebenezera Scrooge'a, głównego bohatera „Opowieści wigilijnej” Karola Dickensa. Scrooge od młodości dążył do osiągnięcia odpowiedniej pozycji społecznej gwarantowanej majątkiem, a miłość do pieniędzy spowodowała nawet utratę narzeczonej. Stał się człowiekiem bogatym, ale chorobliwie skąpym, skoncentrowanym na pomnażaniu pieniędzy – niewłaściwie wynagradzał swojego pracownika, nie pozwolił ogrzewać pomieszczenia, w którym pracował, w domu siedział niemalże w ciemności, by nie tracić pieniędzy na świece. Chociaż miał o wiele więcej niż inni, jego apetyt na bogactwo ciągle rósł – uważał, że ma zbyt mało i podejmował działania, by zdobywać więcej.

Myślę, że podobnie jest z apetytem na władzę – kiedy człowiek raz jej posmakuje, dąży do coraz większego poszerzania kręgu swoich wpływów.

6.4 List motywacyjny

Określ swoje mocne strony: zalety i umiejętności.

Moje zalety: _____

Moje umiejętności: _____

Napisz, jakie cechy i umiejętności powinny mieć osoby, które chcą podjąć pracę w poniższych zawodach.

aktor

Cechy: _____

Umiejętności: _____

fotograf

Cechy: _____

Umiejętności: _____

programista

Cechy: _____

Umiejętności: _____

zawód, który chcę wykonywać

Cechy: _____

Umiejętności: _____

Przypomnij sobie elementy składowe listu motywacyjnego i uzupełnij podane pismo.

tel. _____

e-mail: _____

Pan Adam Kowalski

Opiekun Koła Młodych Informatyków

W związku z ogłoszeniem zamieszczonym przez Pana na stronie internetowej Domu Kultury zgłaszam swoją kandydaturę na członka Koła Młodych Informatyków.

Od wielu lat interesuję się _____

_____.

Świetnie sobie radzę z programami służącymi do _____,
takimi jak: _____

_____.

Ponadto jestem _____ (laureatką/laureatem) kilku konkursów informatycznych, np. _____

_____.

Uczestniczenie w zajęciach koła sprawi, że _____

_____.

Poza tym chętnie podzielę się swoją wiedzą i doświadczeniem z innymi członkami koła.

Wybierz jedno z ogłoszeń i napisz w odpowiedzi list motywacyjny.

Internetowe czasopismo dla dzieci „Mały Reporter” chętnie nawiąże współpracę z fotografami (również amatorami), którzy mogliby na zlecenie redakcji robić zdjęcia podczas ciekawych imprez kulturalnych w swoich miejscowościach. List motywacyjny proszę przesłać na adres e-mail podany na stronie czasopisma. Informuję, że osoby nieletnie muszą mieć zgodę rodziców na podjęcie współpracy z naszą redakcją.

Ewa Mickiewicz
Redaktor Naczelny

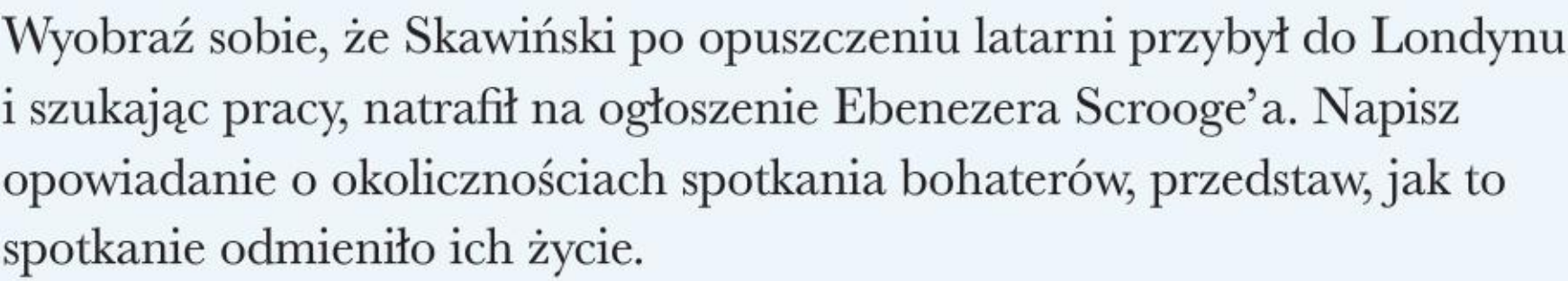
Koło Turystyczne działające w Miejskim Domu Kultury przyjmie nowych członków zainteresowanych odkrywaniem nieznanych szerzej zakątków naszego regionu. Mile widziane doświadczenie w dłuższych pieszych wędrówkach. List motywacyjny proszę przesłać na adres e-mail zamieszczony na stronie internetowej Domu Kultury lub pocztą tradycyjną.

Tadeusz Maj
Opiekun Koła Turystycznego

Blank lined paper for writing.

6.5 Sprawdź swoje umiejętności

- Napisz opowiadanie o pojawieniu się na obrzędzie dziadów (znanym z dramatu Adama Mickiewicza) ducha któregoś z bohaterów dowolnej lektury obowiązkowej. Opisz jego wygląd i opowiedz, o co mógł poprosić zebranych, co im powiedział o swoim życiu i jaką naukę wygłosił.

Napisz rozprawkę, w której udowodnisz tezę lub zaprzeczysz stwierdzeniu, że *każdy jest kowalem swego losu*. W argumentacji odwołaj się do lektury obowiązkowej oraz innego utworu literackiego. Zacznij od sporządzenia planu rozprawki.

Plan rozprawki

Wstęp

Teza lub hipoteza: _____

Część argumentacyjna

Argument: _____

Przykład: _____

Argument: _____

Przykład: _____

Zakończenie

Potwierdzenie lub postawienie tezy: _____

Miejsce na twoją rozprawkę

- Napisz rozprawkę z hipotezą, w której rozważysz, czy zamiast uczyć się na własnych błędach, lepiej spytać kogoś o radę. W argumentacji odwołaj się do lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego. Zacznij od sporządzenia planu rozprawki.

Plan rozprawki

Wstęp

Hipoteza: _____

Część argumentacyjna

Argument: _____

Przykład: _____

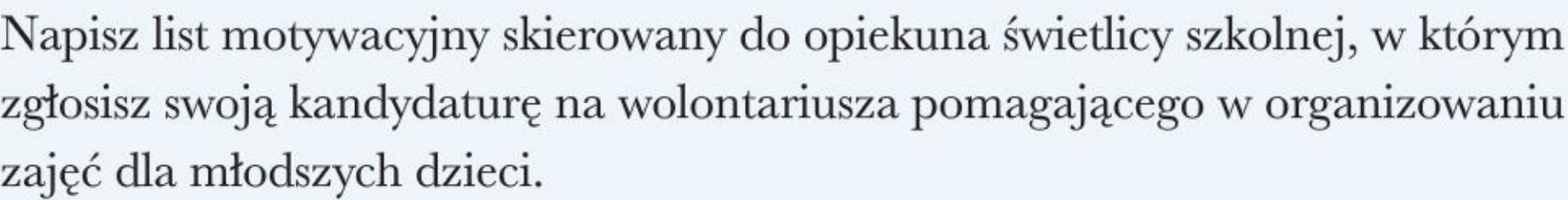
Argument: _____

Przykład: _____

Zakończenie

Teza wynikająca z argumentacji: _____

Miejsce na twoją rozprawkę

Grupa MAC S.A.
ul. Witosza 76
25-561 Kielce

www.mac.pl

ISBN 978-83-8108-666-0

indeks 881473